

1.

Úvod (cíl výzkumu, pracovní hypotéza, metody, vzorek)

1.1 Cíl výzkumu

1. zjistit zda časopisy Marianne a Harper´s Bazaar reflektují současné problémy žen v oblasti zaměstnání a rodiny¹, které rozpoznávají odpovědné vládní instituce a nevládní neziskové organizace a odborníci zabývající se rovným postavením žen a mužů ve společnosti².

2. zjistit pomocí jakých obrazů žen a genderových stereotypů³ jsou současné problémy žen ve vybraných oblastech reflektovány v časopisech Marianne a Harper´s Bazaar.

Z filosofického pohledu se pod pojmem obraz (image) rozumí: *“... celkový dojem, jakým určitá osoba nebo instituce působí, jak je vnímána a hodnocena „veřejností“, tj. zejména masovými sdělovacími prostředky“⁴.*

„Obraz“ o nějaké skupině se může v závislosti s proměnou stereotypu, který se k dané skupině váže, změnit⁵.

Podle Renzettiho a Currana je stereotyp:.. *“ označením pro zjednodušující souhrnný popis určité společenské skupiny. Může být pozitivního či negativního charakteru.“⁶* Podle

¹ Tyto oblasti patří mezi základní problémové oblasti z hlediska dosahování rovného postavení žen a mužů, které česká vláda rozpoznává. Dalšími oblastmi jsou: politický život, násilí na ženách, genderová problematika společnosti (obecné povědomí), role a stereotypy obou pohlaví a genderová problematika v romské komunitě. (viz Beránková, Kateřina, Bc.: **Rovnost žen a mužů**, www.noviny-mpsv.cz, stránky navštíveny 4.3.2006).

² Názory odborníků zabývajících se rovným postavením žen a mužů ve společnosti jsou součástí kapitoly, které se věnuje současným problémům žen tak je rozpoznávají nevládní neziskové organizace.

³ **Genderové stereotypy** jsou zjednodušující a paušalizující obecné popisy maskulinity a femininity. Jsou vnímány bipolárně (tzn., že normální muž nemá žádné ženské vlastnosti a naopak). (viz Renzetti Claire M., Curran Daniel J.- **Ženy, muži a společnost**. Přeložil: Lukáš Gjuríč ...[et al.], Karolinum, Praha 2003. Str.20, 58).

⁴ Sokol, Jan: **Slovník filosofických pojmů**. In Malá filosofie člověka. Vyšehrad, Praha 1998. Str. 307.

⁵ Kadeřábková, Jaroslava, Maierová, Markéta: Situace českých a slovenských studentů na Eberhard Karls Universita Tubingen. In Lidé Města(č. 12). UK FHS, Praha 2003. Str.144-148.

Burtona a Jiráka jsou stereotypy: “*konstitutivním prvkem sociální konstrukce reality- jsou především typizovanými nositeli soudů, postojů, názorů, případně předsudků*“⁷. Autoři nesouhlasí s tím, že se stereotypy vytváří a šíří jen pomocí médií. Upozorňují, že stereotypy vznikají: “*v každodenním životě jako součást společenského konstruování skutečnosti*“⁸. A že: “*slouží k tomu, aby dodávaly vztahům a rozdělení moci ve společnosti zdání přirozenosti...*“⁹. Odolnost stereotypů vůči racionální kritice je způsobena tím, že většinou nevycházejí z osobní zkušenosti, ale jsou jedinci „předávány“ v průběhu socializace i během jeho života¹⁰. Navíc stereotypy nejsou jen generalizujícími, opakujícími se soudy o jednotlivci nebo určité skupině, ale nesou v sobě i určitý emocionální náboj.

Podle některých autorů jsou genderové stereotypy: „*zjednodušující a paušalizující obecné popisy maskulinity a femininity*“¹¹. Širší definici nabízí Marek Síbrt, podle něhož jsou genderové stereotypy: „*apriorní přisuzování určitých vlastností, schopností, sociálních rolí a z nich vyplývajících sociálního statusu mužskému či ženskému pohlaví na základě zjednodušených myšlenkových konstrukcí. Ty vycházejí z axiomu, že existují typicky ženské, a naproti tomu typicky mužské způsoby vidění světa a praktického jednání a realizace životních plánů v něm*“¹². Pomocí genderových stereotypů je upevňováno nerovné postavení žen a mužů ve společnosti. Na základě genderových stereotypů jsou ženám a mužům přisuzovány opačné vlastnosti, chování a sklony... „*Mužské vlastnosti jsou spojované s kompetencí a jsou označovány za aktivní nebo instrumentální, ženské vlastnosti vyjadřují zaměřenost na mezilidské vztahy a atmosféru a jsou označovány za vztahové nebo emocionální*“¹³. Mezi specificky ženské vlastnosti mají patřit např.: skromnost, něžnost, jemnost, příjemný vzhled, krása, poddajnost, citlivost, obdiv

⁶ Srv. Renzetti Claire M., Curran Daniel J.- **Ženy, muži a společnost**. Karolinum, Praha 2003. Str. 20.

⁷ Srv. Burton, Graeme, a Jiráček, Jan- **Úvod do studia médií**. Barrister&Principal, Brno 2003. Str. 197.

⁸ *Ibid.*

⁹ *Ibid.* Str. 198.

¹⁰ Uhlíková, Lucie: **Několik poznámek ke vzniku a zániku etnických stereotypů**. In Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. (Ed. M. Toncrová, L.Uhlíková). Brno: Etnologický ústav AV ČR, 2001. str. 101- 107.

¹¹ Renzetti Claire M., Curran Daniel J.- **Ženy, muži a společnost**. Přeložil: Lukáš Gjuríč ...[et al.], Karolinum, Praha 2003.Str. 58.

¹² Síbrt, Marek: **Genderové stereotypy aneb o ženách v českých televizích**. www.feminismus.cz, stránka navštívena 7.4.2006.

¹³ Cviková, Jana, Juráňová, Jana(ed.)-**Ružový a modrý svět. Rodové stereotypy a ich dosledky**. Občan a demokracia, Bratislava 2003. Str. 261-262.

k ostatním, nechat si mnohé líbit, mluvit hlavně o osobních věcech, pomlouvačnost, nesamostatnost, nevědět, co chci, pasivita, shovívavost, schopnost dělat kompromisy a ustupovat, starostlivost, soucit, ochota pomoci. Žena má dbát na to, aby se muž necítil slabý a podřazený, klidně se vzdá kariéry ve prospěch muže, je zodpovědná za náladu a atmosféru, stará se o rodinu a o jiné¹⁴. U muže se očekává: neskromnost, agresivita, neemocionálnost, racionalita, aktivita, nezávislost, samostatnost, schopnost finančně zabezpečit rodinu, autorita v rodině, touha vyniknout v práci, podnikavost, vytrvalost, fyzická síla. Muž nemluví o osobních věcech, ví, co chce, jasně se vyjadřuje, nic si nenechá líbit, dodrží, co slíbí¹⁵. Mezi další patří např: cílevědomost, ctižádostivost, orientace na konkurenci, schopnost analytického myšlení, ochota riskovat, iniciativa, sebedůvěra a dominance¹⁶. K výše vyjmenovaným genderovým stereotypům by každý jistě několik přidal, proto je nelze považovat za plný výčet. Nicméně ty, které jsou vyjmenované budou dále v této práci vnímány jako příklady genderových stereotypů tak jak je rozpoznávají badatelé/badatelky Gender studies.

Teoretická východiska

V souvislosti s debatou o vztahu mezi médii a společností, popř. jednotlivcem, jsou vedeny i debaty o vztahu mezi médii a genderem¹⁷. Domnívám se, že je důležité média analyzovat i z genderového pohledu, aby bylo možné plně odhalit jaký obraz společnosti, vztahy mezi pohlavími a jejich role ve společnosti média reprodukuje nebo dokonce konstruuje. Podle některých teorií média pouze reflektují současný stav společnosti a příjemci předkládají pouze to, co on sám chce¹⁸, podle jiných není příjemce informací pouze pasivním činitelem, ale aktivně si vybírá, které informace přijme a které bude ignorovat. Nicméně faktem zůstává, že média určitý vliv na společenskou konstrukci reality mají a tak se badatelé zabývají mimo jiné i tím jakým způsobem média

¹⁴ Cviková, Jana, Juráňová, Jana(ed.)-**Ružový a modrý svět. Rodové stereotypy a ich dosledky**. Občan a demokracia, Bratislava 2003. Str. 31-33.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ Viz Neznámý autor: **Nový svět práce - šance pro ženy**, http://mam.ihned.cz/1-10000585-14871740-103000_d-7e, stránka navštívena 7.4.2006.

¹⁷ **Gender-** společensky utvářené postoje a modely chování, obvykle dichotomicky dělené na mužské a ženské. Viz Renzetti Claire M., Curran Daniel J.- **Ženy, muži a společnost**. Přeložil: Lukáš Gjurič ...[et al.]. Karolinum, Praha 2003.Str. 58.

¹⁸ *Ibid.* Str. 182.

prezentují „maskulinitu“ a „femininitu“ a jak se podílejí na jejich konstrukci¹⁹. Zatímco na Západě je toto téma předmětem zájmu již od 20. a 30. let dvacátého století, v Čechách se stalo předmětem zájmu až po roce 1989, kdy se média začala znovu zabývat i tématem feminismu²⁰. Samotný vztah českých médií k feminismu se od 90. let minulého století postupně vyvíjel a a proměňoval. Způsob jakým o feminismu média referovala závisel jednak na samotném zaměření média(např. v odborných časopisech se vedly diskuze na jiné úrovni než v bulvárních denících zaměřených na průměrného čtenáře), ale i na společenské situaci(o feminismu se nejvíce informovalo před 8. březnem, v souvislosti s Pekingskou konferencí v r. 1995 a v r. 2000 kdy vznikla „stínová“ vláda žen)²¹. Některé kritičky(Havelková, Osvaldová)²² se shodují i v tom, že negativní přístup a tendence médií bagatelizovat závažnost témat, o kterých feminismus informoval, byly způsobeny tím, že: 1) feminismus a vůbec vztahy mezi pohlavími byly českými médii a většinovou společností považovány za okrajový problém (nebo dokonce za dávno vyřešenou otázku); 2) feminismus byl vnímán jako něco „západního“, „cizorodého“, co nemělo v českém prostředí kořeny a šanci na úspěch²³ a 3) svou roli sehrála i nedostatečná informovanost veřejnosti o tom, co se pod pojmem feminismus vlastně skrývá. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že médii konstruovaná realita se může od skutečné společenské reality velmi lišit²⁴.

¹⁹ Srv. Oates-Indruchová, Libora: **Gender v médiích: nástín širší problematiky**. In Společnost žen a mužů z aspektu gender. Open Society Fund Praha, Praha 1999. Str.131.

²⁰ Viz Oates-Indruchová, Libora: **Gender v médiích: nástín širší problematiky**. In Společnost žen a mužů z aspektu gender. Open Society Fund Praha, Praha 1999. Str.136.

²¹ Osvaldová, Barbora: **Česká média a feminismus**. Libri/Slon, Praha 2004. str.106-113.

²² Viz Havelková, Hana: **Rod, kultura a demokracie v českých médiích**. In Žena a muž v mediích(texty uspořádali Hana Havelková a Mirek Vodrážka). Nadace Gender studies, Praha 1998. str. 4-6.

Osvaldová, Barbora: **Česká média a feminismus**. Libri/Slon, Praha 2004. Str. 90-91.

²³ Pro uvedení tohoto názoru na pravou míru bych zastáncům tohoto názoru doporučila dílo Pavly Horské *Naše prababičky feministky* – ve kterém mimo jiné ukazuje, že zlatou dobou feminismu v Čechách byla První republika- studované ženy začaly pronikat do lépe placených zaměstnání, měly více peněz a času, mohly chodit do spolků a aktivně se podílet na jejich činnosti i cestovat(viz Horská, Pavla, CSc.: **Naše prababičky feministky**. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1999).

²⁴ Podle Hany Havelkové je:“... smyslem analýzy médií z hlediska genderu *zpochybnění mýtu jejich genderové neutrality a reflexe sociálních tlaků* směrem k oběma pohlavím, z nichž mnohé mají podobu *stereotypu, předsudku nebo i diskriminace*.”(srv. Havelková, Hana: **Rod, kultura a demokracie v českých médiích**. In Žena a muž v mediích(texty uspořádali Hana Havelková a Mirek Vodrážka). Nadace Gender studies, Praha 1998). str. 4-6.

1.2 Pracovní hypotéza

- 1) Domnívám se, že vybraný vzorek časopisů selektivně reflektuje jen ty současné problémy žen v oblasti zaměstnání a rodiny, které nenarušují hlavní účel časopisů (tj. reklama a příjem z inzerce) a které odpovídají jejich deklarované i reálné čtenářské základně.
- 2) Ty současné problémy žen v oblasti zaměstnání a rodiny, které časopisy reflektují, jsou představovány odlišným způsobem než jak je vnímají odpovědné vládní instituce, nevládní neziskové organizace a odborníci zabývající se rovným postavením žen a mužů.

1.3 Metody

V průběhu výzkumu bylo využito několika historických metod: **metody sondy, archivně-historické metody, metody modelové analýzy, komparativní metody a synchronního postupu.**

Hned na začátku výzkumu bylo **metodou sondy**²⁵ vybráno časové období: rok 2001 a 2002. Toto období jsem vybrala, protože se jedná o začátek nového tisíciletí, o časový přelom do nové éry, který s sebou přináší nová očekávání, představy a myšlenky. Vzorek byl vybrán ze skupiny časopisů, která je Uníí vydavatelů²⁶ nazývána „ Exkluzivní časopisy pro ženy“²⁷: Cosmopolitan, Elle, Marianne, Xantypa, Harper´s Bazaar a Style.

Pomocí **archivně-historické metody** bylo zjišťováno jakými současnými problémy žen ve vybraných oblastech se časopisy zabývají a jak jsou tyto problémy popisovány. Zjištění byla zkonfrontována s reálným světem(zjištění ČSÚ). Nejednalo se tedy

²⁵ **Metoda sondy**- umožňuje vytyčit natolik reprezentativní vzorek(soubor dat), aby umožňoval zevšeobecnění závěrů na něm zjištěných.(Srv.Hroch, Miroslav a kol.: **Úvod do studia dějepisu**. SPN, Praha 1985. str. 228-229).

²⁶ **Unie vydavatelů ČR(UVDT)** - sídlí v Praze, byla založena v roce 1990. Je jediným a reprezentativním sdružením podnikatelů a zaměstnavatelů v oboru vydávání periodického tisku a poskytování obsahů prostřednictvím internetu v České republice. Sdružuje všechny vydavatele celostátních a regionálních deníků a výraznou většinu rozhodujících vydavatelů časopisů. Členové UVDT vydávají 240 titulů periodického tisku a 113 samostatných on-line produktů. (**Ročenka UVDT 2005**. UVDT ve spolupráci s Marketing &Media a TREND marketing. str. 5).

²⁷ Co se pod pojmem „exkluzivní“ časopisy skrývá a na základě jakých charakteristik jsou definovány je obsahem kapitoly Vzorek(viz níže). Tento termín používá Unie Vydavatelů i samotná vydavatelství, která tyto časopisy vydávají.

vypracování obsahové analýzy podle sociologické definice, ale o kritiku a interpretaci pramenů z historického hlediska²⁸.

Metodou modelové analýzy²⁹ bylo zjišťováno, jakým způsobem jsou současné problémy žen v oblasti zaměstnání a rodiny představovány v časopisech *Marianne a Harper's Bazaar* a jaké genderové stereotypy jsou při tom uplatněny. Dále byly analyzovány vztahy uvnitř tohoto modelu- jak spolu podle časopisu *Marianne a Harper's Bazaar* současné problémy žen v oblasti zaměstnání a rodiny navzájem souvisí. Nakonec jsem použila **metodu komparace**³⁰: 1) objektem komparace byly zvoleny současné problémy žen z pohledu: legislativy, odpovědných vládních institucí, nevládních neziskových organizací (včetně odborníků zabývajících se postavením žen a mužů ve společnosti a vybraného vzorku časopisů). 2) Cílem bylo zjistit zda *Marianne a Harper's Bazaar* reflektuje současné problémy žen ve společnosti, které vidí legislativa, vláda a nevládní neziskové organizace. 3) Dále bylo vybráno kritérium, podle kterého byly objekty komparace analyzovány. Tím bylo: jak vybrané problémy vidí legislativa, vláda a nevládní neziskové organizace a jak jsou viděny časopisem *Marianne a Harper's Bazaar*. Bylo zvoleno i měřítko komparace: protože problémových oblastí z hlediska rovného postavení žen a mužů ve společnosti je z pohledu vlády, nevládních neziskových organizací a odborníků mnoho(byl pro tuto práci) jejich počet zúžen na dvě: zaměstnání a rodinu³¹. 4) Protože byl porovnáván stav ve více oblastech ve stejné době, bylo ve vztahu k časové ose použito **synchronního postupu**³².

²⁸ Cílem interpretace psaných pramenů je porozumět obsahu a smyslu pramene jako celku a jeho jednotlivým informacím.(Srv.Hroch, Miroslav a kol.: **Úvod do studia dějepisu**. SPN, Praha 1985. str. 168-175.).

²⁹ **Metoda modelové analýzy**- Metoda se skládá z několika etap:1) na základě studia pramenů je určen objekt modelování, je vydělen z okolního světa; 2) definice systému a vztahů uvnitř tohoto modelu; 3) nakonec je možné formulovat hypotézy. (Srv.Hroch, Miroslav a kol.: **Úvod do studia dějepisu**. SPN, Praha 1985. str. 223.)

³⁰ **Komparativní metoda**- před jejím použitím je nutné: 1) definovat objekt komparace; 2) určit, jaké cíle aplikací komparativní metody sledujeme; 3) stanovit kritéria, hlediska, rozměry podle nichž bude možno objekty komparace analyzovat; 4) vyjasnit si vztah komparativního postupu k časové ose(viz Hroch, Miroslav a kol.: **Úvod do studia dějepisu**. SPN, Praha 1985. str. 235.).

³¹ Téma domácí násilí nebylo do oblasti zařazeno, protože z pohledu vládních dokumentů i nevládních neziskových organizací je vnímáno(stejně jako zdraví žen či reprodukční práva) jako samostatná oblast. Autorka si je nicméně vědoma, že ačkoliv se domácí násilí odehrává v rodině, není soukromou záležitostí. Jeho provázanost s veřejnou sférou lze vidět např.na tom, že poškozeným znemožňuje plnou participaci na společenských i ekonomických aktivitách.

³² **Synchronní postup** je takový postup, kdy je sledován stav na mnoha místech v téže době.(Srv. Hroch, Miroslav a kol.: **Úvod do studia dějepisu**. SPN, Praha 1985. str. 208.).

1.4 Vzorek

Před rokem 1990 patřily na česko-slovenském časopiseckém trhu mezi časopisy pro ženy: Burda, Dievča, Dorka, Eva, Květy, Línia, Móda, Praktická žena, Vlasta a Žena a móda³³. Vesměs se zabývaly: šitím, pletením, vařením, zdravím, rodinou, vztahy mezi muži a ženami i otázkami z oblasti zaměstnání.

V roce 1990 se na časopiseckém trhu objevily nové časopisy(např. Betty, Čtení pro ženy, F-revue současné ženy, Linda, Mona, Ona, Radka) a ty z předlistopadových dob musely pod tlakem konkurence “oživit” svůj obsah i vzhled(viz Květy, Praktická žena, Vlasta, Žena a móda), což vedlo k dalšímu rozvrstvení jejich čtenářské obce.

V současnosti vycházejí časopisy pro ženy a pro muže³⁴ s týdenní, čtrnáctidenní nebo měsíční periodicitou. Vedle sekce “ Časopisy pro ženy”³⁵ rozlišuje Unie vydavatelů(dále UVDT) i sekci “Exkluzivní časopisy pro ženy”³⁶. Do této sekce řadí tituly, které mají vysokou kvalitu tisku, vyšší cenu výtisku, kvalitní způsob vazby a specifickou čtenářskou obec. Jak inzerenti tak i vydavatelé inzerce očekávají, že tzv. “ exkluzivní” tituly budou přitahovat takovou skupinu lidí, která je ochotna utrácet- podle socioekonomické klasifikace se jedná o skupiny A, B³⁷. Do počátku devadesátých let neexistoval na českém trhu pojem “ exkluzivní” ženský časopis. První titul, který začal na českém trhu tento přívlastek používat, byl časopis Elle³⁸.

Podle vyjádření pracovníků UVDT jsou hlavními tématy charakterizujícími časopis pro ženy: móda, kosmetika, péče o děti, vztahy, vaření, zdraví. Hlavní témata charakterizující

³³ Katalog periodického tisku ČSSR. Federální úřad pro tisk a informace, Praha 1988. Str. 183-4.

³⁴ Unie vydavatelů rozlišuje časopisy pro ženy a pro muže na základě:

1) jejich obsahového zaměření (tzn. na základě témat, kterým se věnují),

2) cílové skupiny časopisu,

3) podle toho jak časopis definuje sám vydavatel. (zdroj: pracovníci UVDT).

³⁵ V r. 2004 patřilo, podle UVDT, do této sekce 27 titulů (bez titulů v sekci “Exkluzivní časopisy pro ženy” (**Ročenka UVDT 2005**. UVDT ve spolupráci s Marketing &Media a TREND marketing, 2006. str. 77.).

³⁶ v r. 2004 mezi ně patřilo 6 titulů: Cosmopolitan, Elle, Marianne, Xantypa, Harper´s Bazaar a Style(**Ročenka UVDT 2005**. UVDT ve spolupráci s Marketing &Media a TREND marketing, 2006. str. 76.).

³⁷ **Příjmové a socioekonomické klasifikace A-D:** **A-** nejvýše postavená skupina ve společnosti-rodiny s nejvyššími příjmy a zároveň s nejvyšším standardem(např. generální ředitelé velkých podniků, top-management); **B-** vyšší střední třída- rodiny s naprůměrnými příjmy a nadprůměrným životním standardem (např. vyšší management, střední podnikatelé); **C-** střední třída- rodiny s průměrnými příjmy a průměrným životním standardem(např. střední management, úředníci); **D-** nižší střední třída- rodiny s průměrnými až poprůměrnými příjmy(např. kvalifikovaní dělníci). Klasifikaci byla poskytnuta UVDT.

³⁸ **Časopis Elle-** módní časopis pro ženy ve věku mezi 18-36 lety, původem z Francie. Od r. 1994 ho vydává nakladatelství Hachette Filipacchi s.r.o.

časopis pro muže³⁹ jsou: finance, sex(nebo lehká pornografie), sport, počítače, filmy, bydlení⁴⁰. Pro svou práci jsem časopisy pro muže nevybrala kvůli samotnému cíli této práce.

1.4.1 Harper's Bazaar

Harper's Bazaar byl poprvé vydán r. 1867 jako vůbec první módní časopis v USA vydavatelstvím The Hearst Corporation⁴¹. Jeho česká verze je od r. 1996 vydávána vydavatelstvím Stratosféra⁴². V současnosti vydavatelství vydává 14 titulů s různým zaměřením: módní tituly, tituly o automobilech a motorkách, o luxusním životním stylu, tituly přinášející "drby" ze společnosti apod. Ve vydavatelství pracuje okolo třista lidí s věkovým průměrem 25 let.

Harper's Bazaar přináší informace z různých oblastí života: informuje o luxusním životním stylu a módě, obsahuje "drby" z české i zahraniční "vyšší" společnosti, tipy na luxusní dovolenou a drahé restaurace, designérské výrobky, portréty vybraných českých i zahraničních osobností, informuje o ženách úspěšných v zaměstnání a o neobvyklých tématech(např. matky-feťačky).

Náklad, čtenost, inzerce

Průměrný prodaný náklad má kolísavou tendenci. V r. 2001 byl průměrný prodaný

³⁹ V roce 2004 patřilo do kategorie "Časopisů pro muže" pouze 5 titulů(Playboy, Esquire, Maxim, Redhot, Men's health). UVDT nerozlišuje časopisy pro muže, které by bylo možné považovat za "exkluzivní". Nicméně rozlišuje ještě další kategorie³⁹, do kterých jsou rozstrkány zájmové tituly, které čtou hlavně muži: "Motoristické a sportovní časopisy", "Hobby časopisy"³⁹, "Počítače, IT"³⁹ a "Elektronika, Games, video"³⁹.

⁴⁰ Pracovníci Unie vydavatelů nedokázali odpovědět na otázku proč jsou právě tato témata považována za typicky "ženská" a jiná za "mužská" a kdo určuje hranice toho, co ještě je či není ženské téma a naopak. Je pravděpodobné, že takové rozlišování se odvíjí od celého pohlavně-genderovaného společenského systému, kdy jsou, mimo jiné, některé činnosti považovány za typicky ženské a jiné za typicky mužské. Vypadá to jako začarovaný kruh, navíc už samotný název časopisy pro ženy nebo pro muže v sobě nese určité očekávání, že by takové výtisky měli "normální" ženy a muži číst.

⁴¹ **The Hearst Corp.** je mediální, radio- a telekomunikační společností sídlící v New Yorku. Vydává 44 titulů ve více než 100 zemích světa, v USA navíc vlastních několik regionálních televizních a radiových stanic. Vedle Harper's Bazaar vydává např. i časopisy Esquire(pro muže) a Cosmopolitan(pro ženy)-oba tituly mají české mutace.

⁴² Vydavatelství **Stratosféra** bylo v roce 1996 založeno Antoninem Herbeckem a Jiřím Matoušem. Vedle Harper's Bazaar vydává i např. Esquire a Cosmopolitan. Současnými vlastníky vydavatelství jsou nizozemská vydavatelská společnost VNU Hearst Prague B.V. a Beheer-en Beleggingsmaatschappij Buka B.V. Vydavatelství Stratosféra částečně zveřejňuje obsah titulů, které vydává na svých internetových stránkách: www.stratosfera.cz.

náklad 41 149 výtisků⁴³, v r. 2002 to bylo 45 290 výtisků⁴⁴. Časopis je distribuován po celé republice. V letech 2001- 2002 byla cena normální verze Harper's Bazaar byla 95,- Kč, miniverze 35,- Kč. Od r. 2001 do r. 2005 poklesla čtenost⁴⁵ časopisu- ze 40⁴⁶ na 35⁴⁷. Ve stejném období došlo k snížení počtu inzertních stran: zatímco v r. 2001 bylo v jednom čísle průměrně 50,24 stran inzerce⁴⁸, v r. 2002 to bylo už "jen" 49 stran⁴⁹ a v r. 2004 "pouze" 38 stran⁵⁰. Pro časopis to pravděpodobně má citelné následky, protože cena za jednu inzertní stranu v Harper's Bazaar je 179 000,- Kč⁵¹. Na druhou stranu je důležité podotknout, že informace obsažené v článcích jsou často skrytou reklamou na jmenované produkty. Pro toto splývání redakčních a inzertních stránek se vžilo označení "advertorialy"⁵². Bohužel skrytou reklamu UVDT nesleduje.

Sebeprezentace titulu

Na svých internetových stránkách vydavatelství uvádí, že jeho cílem je: "...*dynamicky pronikat do nových segmentů mediálního trhu a získávat v něm pro své tituly vedoucí postavení*"⁵³. Ostatně to potvrzuje i výrok ředitele Antonina Herbecka, který v rozhovoru pro časopis Marketing&Media uvedl, že díky dynamickému přístupu vydavatelství, se každý rok na trhu objeví jeden až dva nové tituly z jejich produkce⁵⁴. Rub obálky každého čísla Harper's Bazaar nese heslo "časopis pro váš nový styl". Na internetových stránkách je časopis charakterizován sloganem: "Inspirujte jejich luxusní nákupy!"

⁴³ Zdroj: **ABC ČR**- kancelář zabývající se ověřováním nákladů tisku v ČR.

⁴⁴ Zdroj: **Ernst&Young**- společnost zabývající se účetní a auditorskou činností a daňovým poradenstvím.

⁴⁵ Čtenost tisku- počítá se v periodě vydání v tisících obyvatelch.

⁴⁶ Zdroj: Media Projekt, Median - GfK Praha, SKMO (do roku 2002 Media Projekt, sdružení GfK - TN Sofres - STEM/MARK, SKMO). Nalezeno na www.mam.jhned.cz pod odkazem: Mediální výzkum- Čtenost tisku- Výsledky výzkumu čtenosti tisku do roku 2003- "exkluzivní" časopisy- Starší data. Stránky navštíveny 12.12.2005.

⁴⁷ Viz **Čtenost Tisku- Media Projekt**. Zdroj: SKMO, Realizace GfK Praha-Median za období 1.4.2005-30.9.2005, str. 298.

⁴⁸ Viz tabulka: **Inzerce v titulech pro ženy v letech 2002 a 2001 a trend v (%)**. Ročenka UVDT 2003, str. 78, vyšlo 28.4.2003 jako příloha časopisu Strategie.

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ Viz tabulka: **Časopisy pro ženy- "exkluzivní"**. Ročenka UVDT 2005, str. 89, vyšlo r. 2005 jako příloha časopisu týdeníku Marketing a Media a měsíčníku TREND Marketing.

⁵¹ www.stratosfera.cz/inzerce, stránka navštívena 8.1. 2006.

⁵² Srv. Hořčica, Jiří: **Image: Naši čtenáři jsou prachatější**. Na www.MaM.CZ, stránky navštíveny 12.12.2005

⁵³ www.stratosfera.cz, stránky navštíveny 16.12.2005.

⁵⁴ Viz Neznámý autor: **Souboj na ostří kopí**, www.mam.cz, 25.4.2000.

Ve sledovaném období, tj. v letech 2001- 2002, se v Harper's Bazaar vystřídaly dvě šéfredaktorky: v roce 2001 jí byla Nataša Jakovleva⁵⁵, od r. 2002 do současnosti je šéfredaktorkou Barbara Nesvadbová⁵⁶. V redakci převažují ženy, mezi spolupracovnice redakce jsou převážně češi, patří mezi ně např. novináři, fotografové, návrháři, stylisté, designéři, architekti, šéfkuchaři i cestovatelé. Odborné informace podávají v článcích, které píšou redaktori/redaktorky Harper's Bazaar, různí psychiatři, psychologové, praktičtí či specializovaní lékaři nebo české političky(není jasné podle jakých kritérií je redakce vybírá, protože se tito odborníci v každém čísle liší).

Z informací pro inzerenty, které časopis uveřejnil na svých internetových stránkách vyplývá, že v r. 2001 byl průměrný prodaný náklad 41 149 výtisků⁵⁷, v r. 2002 to bylo 45 290 výtisků⁵⁸. Cílovou skupinou časopisu mají být: "ženy s vyššími příjmy ve věku 25- 45 let, které už nemyslí jen na sex"⁵⁹. Je zajímavé, proč je časopis oficiálně prezentován ve vztahu k sexu, možná je snahou odlišit ho od jiného titulu téhož nakladatelství- Cosmopolitanu(také patří mezi "exkluzivní" tituly), kde se o sexu mluví pořád.

Údaje UVDT

Podle UVDT je časopis apolitický. Z průzkumu Media Projektu⁶⁰ vyplývá, že časopis čtou hlavně ženy ve věku mezi 12-29 lety- téměř 60% čtenářek a jen pouhých 30% čtenářek je ve věku mezi 30-49 lety. Středoškolačky s maturitou a vysokoškolačky tvoří téměř 60%. Většina čtenářek(61%) je ekonomicky aktivní a 43% má osobní příjem nad 8 001 Kč, přičemž příjem domácnosti přesahuje 17 501 Kč. Většina čtenářek(64%) nemá děti. Protože si časopis mají kupovat hlavně ženy z vyšších socioekonomických skupin A+B, dal by se očekávat vyšší osobní příjem čtenářek než více jak 8 001 Kč, když průměrná mzda činí 18 833 Kč⁶¹, stejně tak by se dal očekávat vyšší příjem domácnosti

⁵⁵ Nataša Jakovleva je v současnosti šéfredaktorkou časopisu Dolce Vita, který se zaměřuje hlavně na luxusní bydlení, módu, cestování, osobnosti a techniku. Vydává ho také vydavatelství Stratosféra.

⁵⁶ Barbara Nesvadbová- česká spisovatelka, novinářka a moderátorka, dcera spisovatele sci-fi literatury a psychiatra Josefa Nesvadby. Autorka knih: Řízkaři, Bestiář a Život nanečisto.

⁵⁷ Zdroj: **ABC ČR**- kancelář zabývající se ověřováním nákladů tisku v ČR.

⁵⁸ viz www.stratosfera.cz/inzerce

⁵⁹ Viz www.stratosfera.cz/inzerce/- stránky byly navštíveny 13.12.2005.

⁶⁰ Viz **Čtenost Tisku- Media Projekt**. Zdroj: SKMO, Realizace GFK Praha-Median za období 1.4.2005- 30.9.2005, str. 298.

⁶¹ Viz průměrná měsíční mzda ve 3. čtvrtletí r.2005. www.czso.cz, stránky navštíveny 8.1.2006.

než více jak 17 501 Kč. Na druhou stranu, průzkum Media Projektu neříká, z kterých krajů nejvíce dotazovaných čtenářek pochází. Pokud z jiného než z Prahy, kde jsou nejvyšší příjmy v celé republice, vysvětlovalo by to nižší příjem čtenářek a domácnosti než se očekává u socioekonomických skupin A+B. Z průzkumu dále vyplývá, že přestože většina čtenářek pracuje, téměř polovina z nich má na starosti domácnost.

Rozdíl mezi sebe prezentací a prezentací titulu nezávislým zdrojem

Údaje UVDT ohledně průměrně prodaného nákladu se shodují s údaji samotného vydavatelství, protože čerpají ze stejného zdroje. Oba zdroje se shodují i ohledně cílové čtenářské obce. Nicméně z průzkumu Media Projektu vyplývá, že čtenářky jsou mladší než vydavatelství uvádí (hlavně v rozmezí 12-29 let) a že jejich osobní příjem je průměrný až podprůměrný a neodpovídá výši příjmu socioekonomických skupin A+B, do kterých jsou zařazováni lidé s nejvyššími příjmy ve společnosti. Protože ani jeden z výzkumů nepřináší informace o tom jaké procento čtenářek se soustavně připravuje na zaměstnání- pokud totiž studují vysokou školu a přitom pracují, vysvětlilo by to nižší věku čtenářek i jejich nižší plat.

Struktura časopisu

Časopis má průměrně 200 stran- počet se číslo od čísla liší- někdy v závislosti na počtu stran celostránkové inzerce jindy na větším obsahu jednotlivých rubrik. Nejvíce stran zabírá reklama(v r. 2001 to průměrně bylo nad 50 stran, r. 2002 49 stran⁶²), dále články týkající se krásy, zdraví, kosmetiky a módy(průměrně 4 rubriky zabírající mezi 20-30 články), rozhovory se známými českými i zahraničními osobnostmi- hlavně herci, zpěváci, modelky, méně podnikatelky a političky(průměrně mezi 3-10 články), rubriky o bydlení, cestování, restauracích a kultuře(každá zabírá průměrně nanejvýš 8 článků), nejméně článků se týká vážných témat jako jsou např. problémy v partnerství, v práci a vůbec články zabývající se zaměstnáním (průměrně 2-4 články), spiritualita zabírá 2 články. Polovinu stránky zabírá úvodník šéfredaktorky.

⁶² Viz tabulka: **Inzerce v titulech pro ženy v letech 2002 a 2001 a trend v (%)**. Ročenka UVDT 2003, str. 78, vyšlo 28.4.2003 jako příloha časopisu Strategie

Průměrně jednou za rok se výrazně změní vnitřní uspořádání časopisu(názvy rubrik, umístění rubrik uvnitř časopisu, některé rubriky zmizí a objeví se nové). Nicméně zůstává pravidlem, že rubriky, které zabírají nejvíce stran(viz rubriky o módě, kráse a zdraví), časopis otevírají, uzavírají a pravidelně prokládají jiná témata, a že vážnější témata jsou umístěna ve druhé polovině časopisu. První dvojstranu každého vydání tvoří vždy reklama- často je reklama až do páté strany, proto je číslování stránek, které dále uvádím spíše informační. Obsah čísla je obvykle na straně 6-8, strana 10 či 12 obsahuje “*Editorial*”, nebo-li slovo šéfredaktorky a informace o zaměstnancích vydavatelství. Okolo strany 14 je umístěna “*Vaše horká linka*”- dopisy čtenářů a reklama na další časopisy vydavatelství Stratosféra. Po dopisech čtenářů následuje rubrika “*Jste in?*” a “*Móda*”- obě se zabývají módou; rubrika “*Krása a zdraví*”; “*Ekluzivně*”- příběhy ze světa celebrit; “*Love story*” – příběh o milostném životě známé české osobnosti(většinou ženy); následuje “*Star*” – rubrika o hercích, rozhovory s nimi; “*Cestování*”- tipy na dovolenou v Čechách i zahraničí; “*Styl*”- doplňky, různé rady a tipy, restaurace, jídlo+pítí; “*Kariéra a Antikariéra*” - popisuje úspěšné české ženy(podnikatelky, umělkyně, političky); “*ATD..*”(někdy od názvem “*Kultura*”) - rubrika o kultuře; na posledních stranách je “*Magie*”- horoskop, magie. Časopis uzavírají reklamní přílohy. Předposlední strana je často věnována posledním tipům(móda, design), někdy obsahuje fejeton známého českého spisovatele(muže). Harper’s Bazaar obsahuje i nepravidelné rubriky (např. “*Důvěrně*”- zpověď čtenářky; “*Reportáž*”- problémy žen ve vybrané rozvojové zemi; “*Kulatý stůl*”- vybraní odborníci řeší nějaký problém; “*Povídka*”; “*Proč?*”- vztahy mezi muži a ženami). Časopis se definuje skrze 4 oblasti: prestiž+luxus, úspěšná kariéra, vyšší příjmy a vytříbený styl.

1.4.2 Marianne

Marianne je poměrně mladým titulem- je vydávána od r. 2000 pouze v Čechách vydavatelstvím Hachette Filipacchi 2000 s.r.o.⁶³, kromě Marianne vydavatelství vydává dalších 6 titulů zaměřených na módu, bydlení, vaření, film, časopis pro muže a časopis pro dívky.

Náklad, čtenost, inzerce

V roce 2001 se průměrně prodalo 44 655 výtisků časopisu a v roce 2002 to bylo už 60 490 výtisků (jedná se o 35,5% nárůst)⁶⁴. Cena jednoho čísla byla v r. 2001 a 2002 59,-Kč. Čtenost časopisu od r. 2001 vzrostla z 31⁶⁵ na 131⁶⁶ v r. 2005. Průměrný počet reklamních stran v jednom vydání časopisu Marianne od roku 2001 postupně vzrůstá: zatímco v roce 2001 zabírala inzerce téměř 62 stran, v r. 2002 to už bylo téměř 65 stran⁶⁷. Stejně jako u Harper's Bazaar, i Marianne obsahuje advertorialy- počet reklamních stran (včetně skryté reklamy) tak může být mnohem vyšší.

Sebeprezentace titulu

Ředitel vydavatelství Martin Shenar upřednostňuje, narozdíl od Antonina Herbecka, : „koncentraci pozornosti na menší počet titulů“⁶⁸. Na mezinárodních stránkách www.i-g-a.com⁶⁹ je časopis stručně charakterizován jako titul jehož čtenářky mají z téměř 70% vyšší vzdělání a jsou mladší 29 let nebo mezi 30-39 lety. Časopis má čtenářky provádět tradičními okruhy zájmů: móda, krása, péče o děti a domácnost, zatímco si vedle toho budují kariéru. Obsah časopisu je proto rozdělen do sedmi sekcí: kosmetika, móda,

⁶³ **Hachette Filipacchi s.r.o.**- je českou pobočkou Hachette Filipacchi Médias, S.A.- vydavatelství, které bylo založeno r. 1826 ve Francii Louisem Hachetem. V současnosti patří do mediální společnosti Lagerdere Media. Ve 36 zemích vydává 238 titulů: např. i časopis Premiere zaměřený na filmové pulikum a Elle(časopis pro ženy).

⁶⁴ Zdroj: Časopisy pro ženy, In Ročenka Unie vydavatelů 2005, str. 63. UVDT ve spolupráci s Marketing a Media a TREND Marketing, Praha 2005

⁶⁵ Viz Čtenost tisku. Zdroj: Media Projekt, Median - GfK Praha, SKMO, na stránkách www.mam.cz, odkaz Stránka byla navštívena 12.12.2005.

⁶⁶ Viz Media Projekt, Median- GfK Praha, SKMO. MARIANNE, str. 329, období 1.4.2005-30.9.2005.

⁶⁷ zdroj: Inzerce v titulech pro ženy v letech 2001 a 2002(trend v %), ročenka UVDT 2003, str. 78. UVDT ve spolupráci s Marketing a Media a TREND Marketing, Praha

⁶⁸ Viz článek neznámý autor: Souboj na ostří kopí, MaM.CZ, 25.4.2000.

⁶⁹ **Interdeco Global Advertising** (I.G.A.) je mezinárodní reklamní a odbytovou sítí společnosti Hachette Filipacchi Médias a partneři.

zdraví, peníze, životní styl, dekor a zahrada, partnerský vztah a rozhovory⁷⁰. Koncept časopisu Marianne je prý čistě českým originálem, nemá být odnikud převzatý⁷¹. Časopis se má zabývat sladováním pracovního a soukromého života, mezigeneračními vztahy žen, výchovou dětí, životním stylem a vzděláváním⁷². Svrchní stranu časopisu zdobí heslo “ Život začíná po třicítce”. V únoru 2001 provedl časopis mezi svými čtenářkami anketní průzkum, z kterého vyplynulo, že 61% čtenářek je ve věku mezi 30-45 lety, 25% mezi 20-30 lety. Většina pracuje na plný úvazek(70%) a třicetprocent čtenářek má příjmy nad 25 000 korun(není upřesněno zda se jedná o osobní příjem nebo o příjem domácnosti). Časopis čtou hlavně středoškolačky(73%), vysokoškolačky tvoří 23%. Většina čtenářek je vdaná(65%). 41% čtenářek má dvě děti a 23% je bezdětných⁷³.

Šéfredaktorkou Marianne byla od jejího prvního vydání až do podzimu 2003 Mirka Vopavová⁷⁴. Poté byla šéfredaktorkou Lenka Tréglová⁷⁵, která z vydavatelství na podzim roku 2005 odešla a na její post nastoupila Irena Jirků⁷⁶, která do té doby editorovala jiný časopis stejného vydavatelství- Elle. Ve stálém redakčním týmu Marianne je více žen než mužů. Redakce pravidelně spolupracuje s externisty a odborníky(většinou jsou to ženy), kteří se v každém čísle liší: psychologové, psychiatři, doktoři(jak klasická tak alternativní medicína), spisovatelé, čeští politici a političky, finanční a kariéerní poradci(také většinou ženy).

Marianne se sama definuje v několika kategoriích: jako přítelkyně; inspirativní čtení; rádce ohledně osobního stylu, ale i ohledně péče o děti a domácnost a zároveň „kvalitní“ čtení(Marianne byla oceněna titulem „Hvězda roku“ mezi časopisy)⁷⁷. Ideální čtenářka pracuje, má na starosti rodinu, vlastní byt nebo dům se zahradou(na které ráda pracuje), ráda vaří a zajímá se i o rady a tipy ohledně financí.

⁷⁰ www.i-g-a.com- kategorie WOMEN. Stránky jsem navštívila 14.12.2005.

⁷¹ Králíková, Alena: **Současná koncepce pracovního světa je dávno přežitá**. Na <http://zpravodaj.feminismus.cz>. Stránky navštíveny 8.1.2006.

⁷² *Ibid.*

⁷³ Kotrbová, Martina: **Dospělé ženy po dvaceti letech**. Marianne 7/2001.str. 41-45.

⁷⁴ **Mirka Vopavová**- novinářka, v současnosti pracuje ve vydavatelství Hachette Filipacchi 2000 s.r.o. jako ředitelka redakcí.

⁷⁵ Lenka Tréglová- novinářka, bývalá šéfredaktorka časopisu Dívka a Marianne, nyní pracuje v časopisu pro ženy MF Dnes: „ONA“.

⁷⁶ Irena Jirků- novinářka, bývala redaktorka např.: MF Dnes, časopisu Time In a Elle. Nyní šéfredaktorka Marianne.

⁷⁷ Viz http://www.hf.cz/index_marianne.html , stránky jsem navštívila 5.12.2005.

Údaje UVDT

Podle UVDT je Marianne apolitický časopis a je distribuován po celé republice. Cílovou skupinou jsou ženy ve věku mezi 30-49 lety, žijící v obcích s více jak 100. 000 obyvateli - hlavně v Moravskoslezském a Zlínském kraji a v Praze. Více jak polovina dotázaných čtenářek má středoškolské vzdělání s maturitou, jen 13% tvoří vysokoškolačky. Téměř 60% čtenářek je ekonomicky aktivní, nejvíce jako vedoucí nebo řadové pracovnice. Pouze 6% soukromě podniká. Nejvíce dotázaných má osobní příjem mezi 4 001- 8 000 Kč(18%), méně nad 12 501 Kč(14%). Příjem domácnosti nejčastěji přesahuje 25 001 Kč. Co se týče socioekonomických skupin, patří nejvíce čtenářek do skupiny A následuje skupina B a C. Vyrovnaný je počet domácností s dětmi- 50/50. 74% čtenářek zaujímá doma pozici hospodyně⁷⁸.

Rozdíl mezi sebe prezentací a prezentací titulu nezávislým zdrojem

Informace, které vyplynuly z výzkumu prováděného časopisem samým(v roce 2001) se shodují s výsledky výzkumu Media Projektu z roku 2005. Jediný rozpor je v tom, že podle ankety, prováděné časopisem, mají čtenářky větší příjem než jak vyplynulo z údajů UVDT.

Struktura časopisu

Časopis má průměrně 150- 200 stran, počet stran záleží na objemu inzerce v jednotlivých číslech, protože otevřená a skrytá reklama zabírá nejvíce stran. Struktura a design časopisu se alespoň jednou ročně mění, jednotlivé rubriky se číslo od čísla posunují, prodlužují nebo zkracují. Obsah časopisu je rozdělen do sedmi stálých sekcí⁷⁹: minimálně 5 rubrik se týká kosmetiky+ módy+ zdraví a zabírají po reklamě nejvíce stran(okolo 25 článků) a jsou rozmístěny po celém časopise. Následuje rubrika s rozhovory se známými českými i zahraničními osobnostmi(muži i ženy)- okolo 10 článků; okolo 3 článků mívají rubriky: “*Vaření*”, “*Zahrada*”, “*Dekor+ bydlení*”; rubriky týkající se rodinného života, partnerského vztahu a zaměstnání(včetně financí) zabírají každá po 3-5 člancích; po jednom článku mají “*Slovo šéfredaktorky*” a “*Horoskop*”.

⁷⁸ zdroj: Media Projekt, MARIANNE, období 1.4.2005-30.9.2005), str. 328-329.

⁷⁹Mezi sedm stálých sekcí patří: kosmetika, móda, zdraví, peníze, rodinný život, dekor, zahrada, partnerský vztah a rozhovory. Viz www.i-g-a.com- kategorie WOMEN. Stránky jsem navštívila 14.12.2005.

2.

Postavení žen v České republice po r. 1990 ve světle legislativy, vládních opatření, nevládních neziskových organizací a odborníků zabývajících se rovným postavením žen a mužů ve společnosti

Z pohledu české legislativy jsou si ženy a muži v České republice rovni. 1. května 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie. Již v přípravném období byly doplňovány, popř. měněny zákony týkající se rovného postavení žen ve společnosti tak, aby odpovídaly právním normám Evropského společenství a přijatým mezinárodním závazkům⁸⁰.

Protože problémových oblastí z hlediska rovného postavení žen a mužů je z pohledu vlády, nevládních neziskových organizací i odborníků mnoho, zaměřila jsem se v této práci jen na dvě oblasti, které spolu navzájem souvisí: zaměstnání a rodinu⁸¹.

1) Postavení žen ve světle legislativy České Republiky

a) Oblast zaměstnání

- legislativně zajišťuje rovná práva žen v oblasti zaměstnání: **Ústava České republiky, resp. Listina základních lidských práv a svobod; Zákoník práce; Zákon o zaměstnanosti ; Všeobecná deklarace lidských práv a svobod⁸²; Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen(CEDAW)⁸³; Amsterodamská smlouva⁸⁴;**

⁸⁰ **Národní zpráva o plnění Pekingské akční platformy(dotazník).** Viz www.mpsv.cz, stránky navštíveny 18.2.2006.

⁸¹ Oblasti byly vybrány tak, aby byly blízké sebedeclaraci vybraného vzorku časopisů. Harper's Bazaar se mimo jiné deklaruje jako časopis pro ženy úspěšné v oblasti zaměstnání a kariéry a Marianne si jako jeden z cílů klade zabývat se sladováním pracovního a soukromého života a výchovou dětí(pozn. autorky).

⁸² Všeobecná deklarace lidských práv je spolu s Chartou OSN základním souborem právních norem, které OSN vytvořila. Oba dokumenty byly přijaty Valným shromážděním v r. 1948. Obsahuje čl. 23, podle kterého má každý právo na práci, na svobodnou volbu zaměstnání, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky a na ochranu proti nezaměstnanosti a na stejný plat za stejnou práci. (www.osn.cz, stránka navštívena 8.2.2006)

⁸³ Úmluva byla přijata 18.12.1979 v New Yorku. Od r. 1993 součástí právního řádu České republiky. Podle tohoto dokumentu mají státy, smluvní strany mezinárodních paktů o lidských právech mají povinnost zabezpečit rovnoprávnost mužů a žen při využívání všech hospodářských, sociálních, kulturních, občanských a politických práv. Například podle článku 11 mají státy přijmout veškerá opatření k odstranění diskriminace žen v zaměstnání: to mimo jiné zahrnuje i právo na stejnou odměnu za práci stejné hodnoty a

Směrnice Rady 75/117/EHS⁸⁵; Směrnice Rady 76/207/EHS⁸⁶; Směrnice Rady 2000/78/ES⁸⁷.

Podle článku 28 **Listiny základních lidských práv a svobod⁸⁸**(dále Listina) mají zaměstnanci právo na spravedlivou odměnu za práci a na uspokojivé pracovní podmínky.

Podle článku 3 Listiny jsou všem bez rozdílu pohlaví(rasy, atd.) zaručena stejná práva a svobody.

Zákoník práce⁸⁹ stanoví, že zaměstnavatelé mají povinnost rovně zacházet se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky včetně odměňování za práci, ..., odbornou přípravu a příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání⁹⁰. Stejně jako zákon o zaměstnanosti, zakazuje i **Zákoník práce** v pracovněprávních vztazích přímou i nepřímou diskriminaci⁹¹. **Zákoník práce** dále upravuje podmínky mateřské a rodičovské dovolené⁹²(více viz kapitola Oblast rodiny).

na rovné zacházení. Diskriminací žen rozumí: "... činění rozdílu, vyloučení nebo omezení provedené na základě pohlaví, jehož důsledkem nebo cílem je narušit nebo zrušit uznání, požívání nebo uplatnění ze strany žen, bez ohledu na jejich rodinný stav, na základě rovnoprávnosti mužů a žen, lidských práv a základních svobod v politické, hospodářské, sociální, kulturní, občanské nebo jiné oblasti"(viz www.osn.cz, stránky navštíveny 5.2.2006).

⁸⁴ **Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství**, někdy také nazývaná zakládající nebo základní smlouva(platnosti nabyla 1.5.1999). Smlouva potvrdila, že v procesu evropské integrace je principu rovnosti a respektování lidských práv přikládána velká důležitost : např. Čl. 2 zařazuje princip rovnosti pohlaví mezi základní cíle Evropských společenství; Čl. 3 stanoví povinnost Společenství odstraňovat nerovnosti a prosazovat při veškerých svých aktivitách rovnost mezi muži a ženami, což zahrnuje povinnost členských států aplikovat metodu genderového mainstreamingu ve všech činnostech v rámci Společenství; Čl. 13 dává Radě ES povinnost přijímat opatření k potírání diskriminace na základě řady diskriminačních důvodů(pohlaví je jedním z hledisek); Čl. 141 (původní článek 119) Amsterodamské smlouvy stanovuje princip rovné odměny pro muže a ženy za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty (viz **Zásada nediskriminace v právu Evropské Unie**. <http://www.mpsv.cz>, stránky navštíveny 5.2.2006).

⁸⁵ Směrnice pojednává o sblížení právních předpisů členských států týkajících se uplatňování zásady stejné odměny za práci pro muže a ženy (viz **Zásada nediskriminace v právu Evropské Unie**. <http://www.mpsv.cz>, stránky navštíveny 5.2.2006.).

⁸⁶ Směrnice se týká zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a pracovní podmínky. Tato 25 let stará směrnice byla v r. 2002 novelizována směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2002/73/ES tak, aby odpovídala aktuálnímu vývoji v oblasti rovnosti mužů a žen, dosaženým rozsudkům Evropského soudního dvora a nově přijatým antidiskriminačním směrnicím(viz **Zásada nediskriminace v právu Evropské Unie**. <http://www.mpsv.cz>, stránky navštíveny 5.2.2006).

⁸⁷ Směrnice stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání. Mimo jiné definuje přímou a nepřímou diskriminaci, podporuje přijímání pozitivních opatření a stanovuje jak a kde se mohou postižení/né domáhat náhrady(viz **Zásada nediskriminace v právu Evropské Unie**. <http://www.mpsv.cz>, stránky navštíveny 5.2.2006).

⁸⁸ Zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

⁸⁹ Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰ odst. 3/ §1 Zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹ odst. 4/ §1 Zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

⁹² §157- 161 Zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o zaměstnanosti⁹³ zakazuje diskriminaci při uplatňování práva na zaměstnání⁹⁴ a dává účastníkům pracovněprávních vztahů povinnost rovně zacházet se všemi fyzickými osobami uplatňujícími právo na zaměstnání⁹⁵. Za diskriminaci je považováno i jednání zahrnující podněcování, navádění nebo vyvolávání nátlaku směřujícího k diskriminaci⁹⁶. Zákon rozlišuje mezi přímou a nepřímou diskriminací: přímou diskriminací se rozumí jednání nebo opomenutí, kdy je, bylo, nebo by bylo, se zaměstnancem jednáno na základě rozlišování podle vymezených diskriminačních důvodů(např. rasových, pohlavních, atd.)⁹⁷.

Nepřímou diskriminací se rozumí jednání nebo opomenutí, kdy zdánlivě neutrální rozhodnutí, rozlišování nebo postup zaměstnavatele znevýhodňuje či zvýhodňuje zaměstnance vůči jinému na základě rozlišování podle vymezených diskriminačních důvodů⁹⁸.

Podle Zákona o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku⁹⁹ musí být podmínky pro poskytování mzdy stejné pro muže a ženy. Zaměstnancům, kteří vykonávají stejnou práci nebo práci stejné hodnoty, přísluší stejná mzda. Stejnou práci nebo práci stejné hodnoty se rozumí práce stejné nebo srovnatelné složitosti, odpovědnosti a namáhavosti, která se koná ve stejných nebo srovnatelných pracovních podmínkách, při stejných nebo srovnatelných pracovních schopnostech a pracovní způsobilosti zaměstnance a při stejné nebo srovnatelné pracovní výkonnosti a výsledcích práce, a to v pracovním poměru ke stejnému zaměstnavateli¹⁰⁰.

⁹³ Zákon č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti

⁹⁴ odst. 2/§4 Zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

⁹⁵ odst. 1/§4 Zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

⁹⁶ odst. 2/§4 Zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

⁹⁷ § 1/ Zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸ § 1/ Zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹ Zákon č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁰ §4a / Zákona č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku, ve znění pozdějších předpisů

b) Oblast rodiny

- rodinným právem se zabývá řada právních předpisů: **Ústava České republiky, resp. Listina základních práv a svobod¹⁰¹; Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině; Občanský zákoník č. 40/1963 Sb.; Zákon č.65/1965 Sb., zákoník práce; Zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a přídavcích na děti; Zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců; Všeobecná deklarace lidských práv a svobod¹⁰²; Úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminace žen(CEDAW)¹⁰³; Směrnice 79/7/EHS¹⁰⁴; Doporučení Komise 92/241/EHS¹⁰⁵; Směrnice 92/85/EHS¹⁰⁶; Směrnice Rady 96/34/ES¹⁰⁷.**

Do oblasti rodinného práva okrajově zasahuje i několik dalších zákonů¹⁰⁸.

¹⁰¹ Podle článku 32 **Listiny základních práv a svobod**, je zákonem zaručena ochrana rodičovství a rodiny, dětí a mladistvých. Těhotným ženám je zaručena ochrana v pracovních vztazích a odpovídající zdravotní podmínky. Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu. (viz **Usnesení ČNR č.2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních lidských práv a svobod** jako součásti ústavního pořádku České Republiky ze dne 16. prosince 1992. str. 27. Vydalo: nakl. Armex, Praha 2003).

¹⁰² Podle článku 16 (Deklarace) je rodina přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu; podle článku 25 má mateřství a dětství nárok na zvláštní péči a pomoc. (www.osn.cz, stránka navštívena 8.2.2006).

¹⁰³ Podle článku 11 (Úmluvy) mají státy přijmout veškerá opatření k zabránění diskriminace žen z důvodů manželství nebo mateřství a k zajištění jejich reálného práva na práci. Podle článku 12 mají státy povinnost zajistit ženám rovný přístup ke zdravotnickým službám tak jako mužům, včetně těch, jež se vztahují na plánování rodiny. Dále mají povinnost zajistit ženám služby související s těhotenstvím, šestinedělním a poporodním obdobím. Podle článku 16 mají státy zajistit ženám stejná práva v manželství a rodinných vztazích(www.osn.cz, stránka navštívena 8.2.2006).

¹⁰⁴ Podle Směrnice o postupném zavádění zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení, jsou členské státy povinny podporovat rozvoj práce na částečný úvazek a pružných pracovních režimů tak, aby byly brány v úvahu zájmy zaměstnanců i zaměstnavatelů. (viz **Princip rovného zacházení s muži a ženami v zaměstnání**. Na <http://www.mpsv.cz>, stránky navštíveny 28.1.2006).

¹⁰⁵ V dokumentu zabývajícím se péčí o dítě, se členskými státy doporučuje, aby přijaly a/nebo postupně podporovaly iniciativy umožňující ženám a mužům sladit jejich profesní, rodinné a výchovné povinnosti vyplývající z péče o dítě.(viz **Zásada nediskriminace v právu Evropské Unie**. <http://www.mpsv.cz>, stránky navštíveny 27.1.2006)

¹⁰⁶ Směrnice se týká zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci těhotných pracovník a pracovník krátce po porodu nebo kojících pracovník (viz **Zásada nediskriminace v právu Evropské Unie**. <http://www.mpsv.cz>, stránky navštíveny 27.1.2006)

¹⁰⁷ Podle Směrnice o rámcové dohodě o rodičovské dovolené uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS, mají muži i ženy právo na nejméně 3 měsíce neplacené rodičovské dovolené, přičemž o dítě může pečovat jen jeden z rodičů (viz **Princip rovného zacházení s muži a ženami v zaměstnání**. <http://www.mpsv.cz>, stránky navštíveny 28.1.2006).

¹⁰⁸ **Vyhláška č. 143/1965 Sb.**, (upravuje a stanoví podmínky pro poskytování peněžitých dávek v nemocenském pojištění); **Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení**(upravuje podmínky důchodového zabezpečení a sociální dávky poskytované rodinám s dětmi); **Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře; Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí,**

Podle **Zákona o rodině**, který upravuje podmínky vzniku a zániku manželství, vztahy mezi manžely, vztahy mezi rodiči a dětmi, výživné atd.: mají v manželství muž a žena stejná práva a stejné povinnosti- společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí¹⁰⁹; oba rodiče jsou za děti zodpovědní¹¹⁰.

Po porodu má matka nárok na jednorázový příspěvek- porodné¹¹¹. Jeho výše se odvíjí od počtu narozených dětí. Od dubna 2006 bude zvýšeno ze současných 8 750,-Kč na 17 500,-Kč¹¹². Peněžité pomoci v mateřství(tzv. mateřská dovolená) se poskytuje pouze ženě(v r. 2001-2006 činila 69% vyměřovacího základu mzdy¹¹³). Maximálně může trvat 28 týdnů a žena by ji měla nastoupit 6 týdnů před porodem¹¹⁴. Otcům se mateřská dovolená poskytuje pouze pokud je svobodný, ovdovělý, je rozvedený nebo je osamělý z jiných vážných důvodů(a nežije s družkou) a jestliže pečuje o dítě na základě rozhodnutí příslušného orgánu nebo o dítě, jehož matka zemřela¹¹⁵. Oproti tomu rodičovský příspěvek¹¹⁶ mohou pobírat matka (po skončení mateřské dovolené) i otec (od narození dítěte) – v od 1. 10.2001 činil 2 552,- Kč¹¹⁷, od 1. ledna 2006 činí 3 696,- Kč měsíčně¹¹⁸. Od ledna 2007 by měl být zvýšen rodičovský příspěvek na částku, která by odpovídala 40% průměrné mzdy v nepodnikatelské sféře, tedy na téměř 7 600,- Kč měsíčně¹¹⁹. V současné době se ve sněmovně projednává návrh na zvýšení podílu vyměřovacího základu pro výpočet mateřské ze 69 % na 70 %¹²⁰.

Rodině s dětmi může úřad práce vyplácet dávky sociální podpory: přírůstek na dítě, rodičovský příspěvek, porodné(viz výše), sociální přírůstek, příspěvek na dopravu, příspěvek na bydlení, pohřebné a dávky péčovské péče¹²¹. Od r. 2007 budou místo

¹⁰⁹ Viz § 18/ Zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

¹¹⁰ Srv. § 34/ Zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

¹¹¹ §44/ Zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.

¹¹² <http://www.mesec.cz/clanky/masivni-podpora-materstvi-v-planu/>, stránky navštíveny 10.3.2006.

¹¹³ Viz § 8/ Zákona č. 88/1968 Sb.

¹¹⁴ Srv. § 157/ Zákona 65/1965 Sb., Zákoník práce

¹¹⁵ Viz § 12a/ Zákona č. 88/1968 Sb.

¹¹⁶ Srv. § 158/ Zákona 65/1965 Sb. Zákoník práce

¹¹⁷ <http://www.mesec.cz/clanky/maminky-na-dovolene/>, stránky navštíveny 10.3.2006.

¹¹⁸ § 30/ zákona č. 117/1995 Sb.

¹¹⁹ <http://www.mesec.cz/clanky/masivni-podpora-materstvi-v-planu/>, stránky navštíveny 10.3.2006.

¹²⁰ <http://www.mesec.cz/clanky/masivni-podpora-materstvi-v-planu/>, stránky navštíveny 10.3.2006.

¹²¹ Viz www.mpsv.cz . Stránky navštíveny 28.1.2006.

současných 27 dávek platit jen tři- příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc¹²².

Při rozvodu rozhoduje soud komu bude dítě svěřeno do péče, popřípadě může být dítě svěřeno do střídavé a společné péče obou rodičů¹²³; soud zároveň určuje kdo a v jaké výši bude platit vyživovací povinnost na nezletilé dítě¹²⁴ nebo na druhého manžela¹²⁵.

Závěr:

Legislativně si jsou ženy a muži rovni: diskriminace na základě pohlaví je zákonem zakázána, žena by měla za stejnou práci dostávat stejnou mzdu jako muž, v rodině mají oba manželé stejná práva a povinnosti, zákon obsahuje opatření zaměřená na ochranu žen v těch obdobích života, kdy mohou být ve společnosti znevýhodněny(např. těhotenství). Přesto obsahuje současná česká legislativa mezery: např. znevýhodňuje muže, kteří by místo ženy chtěli nastoupit mateřskou dovolenou, neobsahuje opatření podporující sladování rodinného a pracovního života, neobsahuje opatření, která by vedla k zvyšování počtu žen v politice a v rozhodovacích a řídicích funkcích i v soukromé sféře.

¹²² Blažek, Vojtěch; Sehnoutka, Petr; Holub, Petr- **Matkám 7200 měsíčně**. In Hospodářské noviny. Str.2, 15.2.2006.

¹²³ Srv. § 26/ Zákona č. 94/1963 Sb., o rodině a novela Zákona o rodině z r. 1998.

¹²⁴ Srv. § 50/ Zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

¹²⁵ Srv. § 92-94/ Zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

2) Postavení žen ve světle vládních nařízeních a dokumentů

a) Oblast zaměstnání

Vnitrostátní agenda týkající se postavení žen ve společnosti spadá, stejně jako Státní politika zaměstnanosti¹²⁶, pod Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále MPSV). V dubnu 1998 přijala vláda programový dokument **Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen**¹²⁷. Vládních priorit je celkem sedm a každá obsahuje několik opatření, která jsou v případě potřeby aktualizována či doplňována. Až na pátou (*Zohledňování žen z hlediska jejich reprodukční funkce a fyziologických odlišností*) a šestou prioritu (*Potlačování násilí páchaného na ženách*) se postavením žen v oblasti zaměstnání zabývají všechny ostatní:

První priorita: *Prosazování principů rovnosti mužů a žen jako součást politiky vlády* obsahuje např.: opatření 1.2 týkající se zvyšování počtu žen ve vedoucích funkcích; opatření 1.7, které podporuje zavádění pozitivních akcí a opatření 1.15, které nařizuje podporovat projekty prosazující rovnost žen a mužů.

Druhá priorita se týká *Právního zabezpečení předpokladů rovnosti mužů a žen a zvyšování úrovně právního povědomí*.

Třetí priorita: *Zajištění rovných příležitostí žen a mužů v přístupu k ekonomické aktivitě* obsahuje např. opatření 3.1, které navrhuje podporovat vzdělávací a rekvalifikační programy k zajištění větší konkurenceschopnosti žen na trhu práce a opatření 3.2 doporučuje zaměřit kontroly dodržování pracovněprávních předpisů na dodržování nediskriminačního chování z hlediska pohlaví a na dodržování stejné mzdy za stejnou práci a za práci stejné hodnoty; opatření 3.10 obsahující návrhy, které by zlepšily pracovní možnosti žen na venkově.

¹²⁶ Státní politika zaměstnanosti mimo jiné zahrnuje zajišťování práva na zaměstnání; poskytování informačních, poradenských a zprostředkovatelských služeb na trhu práce; poskytování podpory v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci; opatření na podporu a dosažení rovného zacházení s muži a ženami. Státní politika zaměstnanosti je vytvářena státem a podílejí se na ní zaměstnavatelé, odborové organizace a další subjekty činné na trhu práce. Státní správa v oblasti státní politiky zaměstnanosti spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí a úřady práce (viz Zákon č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti/ §2).

¹²⁷ Tento dokument je vládním programem (přizpůsobeným na české podmínky), který reaguje na závěry přijaté na „4. světové konferenci o ženách“ v Pekingu v r. 1995. Na této konferenci bylo, mimo jiné, určeno 12 oblastí, ve kterých ženy nedosahují rovných práv s muži nebo se týkají porušování jejich práv. V textu se odkazuje na poslední **Aktualizovaný text Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen**. Poslední aktualizace 7.7.2005. Viz www.mpsv.cz, stránky navštíveny 13.1.2006.

Čtvrtá priorita: *Vyrovňávání sociálního postavení žen a mužů pečujících o děti a potřebné členy rodiny* obsahuje např. opatření 4.2, které se týká úpravy pracovních zákonů tak, aby bylo možné vytvářet flexibilní pracovní režimy, které umožní sladit výkon zaměstnání s rodinnými povinnostmi a opatření 4.3 podporuje zřizování a provoz zařízení pro péči o děti a potřebné členy rodiny a rozvoj sociálních služeb.

Sedmá priorita: *Sledování a vyhodnocování účinnosti uplatňování principu rovného postavení žen a mužů* obsahuje např. opatření 7.4, kterým se MPSV zavazuje podporovat výzkum společenských jevů, které vedou k diskriminaci, k ohrožení zdraví či života žen.

To, jak jsou Priority plněny, je obsahem **Souhrnných zpráv o plnění Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen**(dále Zprávy), které od r. 1998 každoročně zpracovává MPSV. Podle poslední Zprávy jsou pracovní rozdíly mezi muži a ženami nižší než se běžně udává- okolo 2%(nicméně podle analýz Českého statistického úřadu je to okolo 26%), přičemž není uvedeno z jakých zdrojů Zpráva čerpala¹²⁸.

Mezi další problémy, které MPSV v oblasti zaměstnání vidí, patří: nerovné podmínky při pracovních pohovorech; koncentrace žen a mužů v určitých pracovních odvětvích; podceňování práce, kde převažují ženy; sexuální obtěžování a převládající stereotypy obou pohlaví ve školních osnovách a knihách a s tím spojenou stereotypní volbu zaměření studia¹²⁹

b) Oblast rodiny

Tvorba koncepce rodinné politiky spadá do působnosti MPSV, v rámci jeho organizační struktury byl vytvořen Odbor rodinné politiky a sociální práce. Rodinná problematika spadá i do kompetence dalších resortů: zdravotnictví, školství, mládeže a tělovýchovy, místního rozvoje, vnitra a spravedlnosti¹³⁰. Jako hlavní problémy v oblasti rodiny vláda vidí: diskriminaci žen z důvodu péče o dítě; nerovné zacházení se ženami a muži v sociálních systémech (nemocenské pojištění, státní sociální podpora) týkající se nároků rodičů po narození dítěte; nižší šance otců získat po rozvodu děti do vlastní péče;

¹²⁸ Viz **Souhrnná zpráva o plnění „Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen“**(Schváleno usnesením vlády č. 533 ze dne 4. května 2005), www.mpsv.cz, stránka navštívena 13.1.2005.

¹²⁹ Beránková, Kateřina, Bc.: **Rovnost žen a mužů**, www.noviny-mpsv.cz, stránky navštíveny 4.3.2006.

¹³⁰ **Národní zpráva o rodině(zkrácená verze)**. Vydalo MPSV ČR, 2004. Str.9.

diskriminace žen z důvodu péče o seniory a zdravotně postižené členy rodiny¹³¹. Mezi hlavní cíle rodinné politiky vlády proto patří: podpora programů, které vedou ke sladování profesního a rodinného života (např. zajistit zařízení poskytující péči o předškolní děti, školení zaměstnavatelů v tzv. family mainstreamingu¹³²), podpora rodin pomocí daňového systému a systému sociálního zabezpečení¹³³, pomocí mediální kampaně zlepšit informovanost otců o možnostech zapojení do péče o dítě a bojovat proti převládajícímu stereotypnímu zobrazování mužských a ženských rolí v médiích a ve školních materiálech¹³⁴.

Oblastí rodiny se také zabývá programový dokument vlády: **Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen**. Jmenovitě čtvrtá priorita: *Vyrovňování sociálního postavení žen a mužů pečujících o děti a potřebné členy rodiny*, jejíž obsah byl citován výše.

Závěr

Vláda si je vědoma jistých rezerv a nedostatků v současné legislativě, které zpomalují dosažení rovného postavení žen a mužů ve společnosti. V oblasti zaměstnání vidí několik hlavních problémů, které chce řešit pomocí přijatých opatření či změnami v legislativě. Většina z navrhovaných řešení prostupuje obě oblasti(jako např. otázka sladování rodinných povinností s pracovními nároky), což potvrzuje, že spolu obě oblasti navzájem souvisí a nelze řešit jednu bez druhé.

¹³¹ Beránková, Kateřina, Bc.: **Rovnost žen a mužů**, www.noviny-mpsv.cz, stránky navštíveny 4.3.2006.

¹³² Viz opatření 8.2.3- tzv. **Family mainstreaming**- postup, ve kterém jsou všechny koncepční, rozhodovací a vyhodnocovací procesy ve všech fázích jejich přípravy a provádění podřízeny hledisku potřeb a zájmů rodiny. (**Národní koncepce rodinné politiky**. MPSV ČR, 2005. Str.32.).

¹³³ **Národní koncepce rodinné politiky**. MPSV ČR, 2005. (viz www.mpsv.cz, stránka navštívena 18.2.2006).

¹³⁴ Beránková, Kateřina, Bc.: **Rovnost žen a mužů**, www.noviny-mpsv.cz, stránky navštíveny 4.3.2006.

3) Postavení žen ve světle údajů Českého statistického úřadu

a) Oblast zaměstnání

V roce 2004 žilo v České republice 10 206 923 obyvatel(z toho 51.3% tvořily ženy a 49,6% muži). Přestože má od 90. let počet obyvatel klesající tendenci, ženy v České populaci většinou převažují¹³⁵.

Z výzkumů Českého statistického úřadu vyplývá, že zaměstnanost českých žen je vysoká- v r. 2002 byla míra ekonomické aktivity žen ve věku nad 15 let 51%(mužů 69%)¹³⁶. V r. 2004 představovaly ženy mezi všemi ekonomicky aktivními více jak 44%¹³⁷). Na částečný úvazek pracovala v r. 2002 každá desátá žena(každý třicátý muž), ale v r. 2004 už to bylo téměř čtyřikrát více žen¹³⁸. Nejvyšší podíl žen je mezi zaměstnanci- 46,6% a mezi podnikateli tvoří 26,3%¹³⁹ (ženy-podnikatelky jsou nejčastěji ve věku mezi 35-49 lety¹⁴⁰). Od r. 1999-2004 se zvýšil zájem žen o rekvalifikaci, v r. 2004 tvořily ženy 60%¹⁴¹. V r. 2002 dosahovala průměrná mzda žen pouze 74% úrovně průměrné mzdy mužů¹⁴² (v r.2004 to bylo 80,9%¹⁴³). Gender Pay Gap(neboli rozdíl v příjmech mužů a žen) byl v r. 2002 nejvyšší u středoškolaček bez maturity a vysokoškolaček(29%¹⁴⁴), v r. 2004 dosahoval ve stejných skupinách téměř 26%¹⁴⁵.

Míra ekonomické aktivity je po celý život vyšší u mužů než u žen- mezi 20.-34. rokem věku jsou rozdíly nejvýraznější(tedy v době, kdy jsou ženy nejčastěji na mateřské/ rodičovské dovolené). Ženy jsou ekonomicky neaktivnější ve věku mezi 40-49 let (v r. 2002 byla 90,1%¹⁴⁶ a v r. 2004 mírně překročila 90%¹⁴⁷).

¹³⁵ **Ženy a muži v datech.** ČSÚ,2005. Str.2.

¹³⁶ **Ženy a muži v datech 2003.** str. 18. na <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/1415-03-2003>, stránky navštíveny 4.3.2006

¹³⁷ **Základní ukazatelé ekonomické aktivity.** In *Ženy a muži v datech.* ČSÚ,2005. str. 52.

¹³⁸ *Ibid.*

¹³⁹ *Ibid.*

¹⁴⁰ **Míry ekonomické aktivity podle věkových skupin.** In *Ženy a muži v datech* str. 56. ČSÚ,2005.

¹⁴¹ *Ibid*, str. 52.

¹⁴² **Ženy a muži v datech 2003.** str. 28. na <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/1415-03-2003>, stránky navštíveny 4.3.2006

¹⁴³ **Základní ukazatelé ekonomické aktivity.** In *Ženy a muži v datech.* ČSÚ,2005. str. 70.

¹⁴⁴ **Ženy a muži v datech 2003.** str. 28. na <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/1415-03-2003>, stránky navštíveny 4.3.2006

¹⁴⁵ **Základní ukazatelé ekonomické aktivity.** In *Ženy a muži v datech.* ČSÚ,2005. str. 70.

¹⁴⁶ **Ženy a muži v datech 2003.** str. 22. na <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/1415-03-2003>, stránky navštíveny 4.3.2006.

¹⁴⁷ **Míry ekonomické aktivity podle věkových skupin.** In *Ženy a muži v datech.* ČSÚ,2005. str. 56

Nezaměstnanost žen je dlouhodobě vyšší než nezaměstnanost mužů(v r. 2002 bylo z celkového počtu nezaměstnaných 54,7% žen, v r. 2004 byla míra nezaměstnanosti žen 9,9% a u mužů 7,0%¹⁴⁸).

Ženy jsou nejvíce zastoupeny v zaměstnáních spojených s výchovou a péčí o předškolní děti, v základních školách, ve zdravotnických profesích na střední úrovni a v kancelářských profesích středně-technického rázu. Nejvíce vyrovnaný podíl žen a mužů je většinou v profesích nevyžadujících vysokoškolské vzdělání: např. vedoucí pracovníci na poštách, ve skladu či zoologové. Ženy nejsou téměř vůbec zastoupeny v zaměstnáních souvisejících s obsluhou a řízením technických zařízení a strojů, včetně motorových vozidel¹⁴⁹.

b) Oblast rodiny

Od roku 1989 došlo ke změnám v reprodukčním chování české populace, které mohou být způsobeny tím, že mladí lidé dávají přednost vybudování kariéry před založením rodiny: sňatky¹⁵⁰ a porody začaly být odkládány do pozdějšího věku¹⁵¹, snižuje se počet dětí v rodině¹⁵², od r. 1998 se čtyřikrát snížila umělá potratovost¹⁵³ a zvýšil se průměrný věk manželů při rozvodu¹⁵⁴. Po roce 1989 se počet rozvodů ustálil na hranici 30.000(v ČR končí rozvodem kolem 40% manželství).

Pokud je v rodině přítomno nezletilé dítě, je většinou svěřeno do péče matky- v roce 2002 to bylo v 90,3%¹⁵⁵, zatímco do péče otce bylo svěřeno v 7,2% případů¹⁵⁶ (v r. 2004

¹⁴⁸ **Základní ukazatelé ekonomické aktivity.** Ženy a muži v datech. ČSÚ, 2005. str. 52.

¹⁴⁹ **Zaměstnání s nejvyšším, nejvyrovnanějším a nejnižším podílem žen.** In Ženy a muži v datech. ČSÚ, 2005. str. 68.

¹⁵⁰ Zatímco v r. 1990 vstupovaly ženy do manželství v 21 letech, v r. 2004 až ve 28 letech ; v r. 1990 vstupovali muži do manželství téměř ve 24 letech, zatímco v r. 2004 ve 30 letech. (viz **Vývoj sňatečnosti a rozvodovosti v ČR po roce 1989.** <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/tab/B6003E5405> , stránky navštíveny 04.1.2006; **Ženy a muži v datech,** ČSÚ, 2005. str. 8.).

¹⁵¹ Průměrný věk ženy při narození prvního dítěte se zvýšil z téměř 23,6 let v r.1993 na 26,3 let v r. 2004, přičemž se i rok rodiček celkově zvýšil o 3,5 roku. **Ženy a muži v datech,** ČSÚ, 2005. str. 8.

¹⁵² *Ibid.*

¹⁵³ Z 1,55 v r. 1998 na 0,37 v r. 2004. Podle ČSÚ je to následek příznivé potratové legislativy, lepší informovanosti a dostupnosti antikoncepce.

¹⁵⁴ Zatímco v roce 1989 se nejvíce mužů(49%) i žen(59%) rozvedlo ve věku do 35 let, v roce 2004 byl průměrný věk muže při rozvodu 40 let a ženy 37,3 let. Důvodem může být vyšší věk snoubenců, trend „bydlení nanečisto“, nová rozvodová legislativa a značné zvýšení rozvodů ve vyšším věku manželů, kdy už jsou děti odrostlé (**Ženy a muži v datech,** ČSÚ, 2005. str. 21-22).

¹⁵⁵ **Ženy a muži v datech 2003.** str. 16. na <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/1415-03-2003>, stránky navštíveny 4.3.2006.

to bylo v 90,1% ve prospěch matky, do péče otce bylo svěřeno v 7,1% případů¹⁵⁷). V čele neúplných rodin s dětmi tak převládají matky (v r. 2002 tvořily 88% domácností¹⁵⁸, v r. 2004- 91,2%¹⁵⁹), neúplné rodiny v čele s otcem tvořily v r. 2002 1%¹⁶⁰, v r. 2004 pouze 0,6%¹⁶¹. Celkově tvořily neúplné rodiny v r. 2002 8% domácností (v r. 2004 je to téměř 12% domácností¹⁶²). Postupně narůstá počet případů kdy bylo dítě svěřeno do střídavé a společné péče obou rodičů(zatímco v r. 2002 to bylo v 2,2% případů, v r. 2004 to bylo ve 2,4%)¹⁶³. V r. 2002 přijímaly rodičovské příspěvky v 99% ženy¹⁶⁴, v r. 2004 to bylo v 90%¹⁶⁵. V r. 2002¹⁶⁶ i 2004¹⁶⁷ se jen u 0,1% mužů se objevila kategorie „Péče o děti, rodinu a domácnost“, zatímco u žen tvoří v r. 2002 8%¹⁶⁸ a v r. 2004 přes 8,5%¹⁶⁹.

Závěr:

Z dat ČSÚ vyplývá, že přestože v české populaci ženy převládají a mezi zaměstnanými tvoří skoro polovinu, nemají stejné podmínky jako muži. Starost o děti a domácnost zůstává většinou na ženách, za práci stejné hodnoty se stejnou kvalifikací dostávají nižší plat než muži, převládá diferenciaci určitých pracovních odvětví na mužská a ženská, přičemž zaměstnání „tradičně“ vykonávané ženami, jsou podhodnocována. To, že ženy převládají nad muži mezi nezaměstnanými může mít spojitost s tím, že většinou pracují jako zaměstnankyně ženy(a jsou na zaměstnavateli závislé) a že dominují v pracích na

¹⁵⁶ **Ženy a muži v datech 2003.** str. 16. na <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/1415-03-2003>, stránky navštíveny 4.3.2006.

¹⁵⁷ **Rozvod a určení dětí do péče po rozvodu.** In *Ženy a muži v datech*. ČSÚ, Praha 2005. str. 22.

¹⁵⁸ **Ženy a muži v datech 2003.** str. 14. na <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/1415-03-2003>, stránky navštíveny 4.3.2006.

¹⁵⁹ **Hospodařící domácnosti podle typu.** In *Ženy a muži v datech*. ČSÚ, Praha 2005. str. 18.

¹⁶⁰ **Ženy a muži v datech 2003.** str. 15. na <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/1415-03-2003>, stránky navštíveny 4.3.2006.

¹⁶¹ **Hospodařící domácnosti podle typu.** In *Ženy a muži v datech*. ČSÚ, Praha 2005. str. 18.

¹⁶² *Ibid.*

¹⁶³ **Rozvod a určení dětí do péče po rozvodu.** In *Ženy a muži v datech*. ČSÚ, Praha 2005. str. 22.

¹⁶⁴ **Ženy a muži v datech 2003.** str. 58. na <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/1415-03-2003>, stránky navštíveny 4.3.2006.

¹⁶⁵ **Sociální dávky.** In *Ženy a muži v datech*. ČSÚ, Praha 2005. str. 84.

¹⁶⁶ **Ženy a muži v datech 2003.** str. 20. na <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/1415-03-2003>, stránky navštíveny 4.3.2006

¹⁶⁷ Do kategorie „Péče o děti, rodinu a domácnost“ byly vedle osob pečujících o děti, rodinu a domácnost započítány i osoby na mateřské a rodičovské dovolené. (**Populace ve věku 15 a více let podle obvyklého ekonomického postavení.** In *Ženy a muži v datech*. ČSÚ, Praha 2005. str. 54.)

¹⁶⁸ **Ženy a muži v datech 2003.** str. 20. na <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/1415-03-2003>, stránky navštíveny 4.3.2006

¹⁶⁹ **Populace ve věku 15 a více let podle obvyklého ekonomického postavení.** In *Ženy a muži v datech*. ČSÚ, Praha 2005. str. 54.

částečný úvazek(může to být způsobeno tím, že se starají o děti a domácnost, ale na druhou stranu jsou v případě krize propouštěny jako první). V případě rozvodu mají ženy větší šanci že budou děti svěřeny do jejich péče, projevuje se to zvyšujícím se počtu rodin matek samoživitelek.

Lze vidět, že na současné analýzy ČSÚ reagují vládní opatření obsažené v programovém dokumentu vlády „Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen“ i zodpovědné vládní instituce(např. MPSV).

4) Postavení žen ve světle nevládních neziskových organizací a odborníků zabývajících se postavením žen a mužů ve společnosti

Mezi nejstarší a nejznámější nevládní neziskové organizace v České republice, které se zabývají postavením žen a mužů ve společnosti patří Gender Studies, o.p.s. Byla založena v roce 1991 v Praze, od r. 1998 je obecně prospěšnou společností. Provozuje knihovnu, pořádá přednášky, nabízí konzultace s odborníky a vyvíjí další činnost. Zabývá se postavením žen a mužů ve společnosti, právy a postavením menšin, informuje o situaci žen v zahraničí a vedle vládních institucí spolupracuje i s nevládními neziskovými organizacemi v České republice i v zahraničí¹⁷⁰. Dalšími nevládními neziskovými organizacemi se stejným zaměřením jsou například: ProFem¹⁷¹, Asociace pro rovné příležitosti¹⁷², sdružení Hlídací Fena¹⁷³ a Český svaz žen¹⁷⁴.

¹⁷⁰ www.feminismus.cz, stránky navštíveny 10.1.2006.

¹⁷¹ **ProFem, o.p.s.**- je obecně prospěšná společnost, která se zaměřuje na poskytování poradenských služeb a konzultací ženským projektům a organizacím. V oblasti ženských lidských práv se věnuje politickému lobbyingu, mezinárodnímu networkingu a vydávání publikací. Viz www.profem.cz, stránky navštíveny 10.1.2006.

¹⁷² **Asociace pro rovné příležitosti**- sdružení nevládních neziskových organizací- Jejím hlavním cílem je se aktivně podílet na utváření podmínek pro rovné příležitosti mužů a žen ve všech aspektech veřejného a profesního působení. Asociace každoročně připomínkuje Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen. Viz www.genderstudies.cz, stránky navštíveny 10.1.2006.

¹⁷³ **HlídacíFena**- cílem sdružení je např. : podporovat aktivní voličství, zvýšit počet žen v politice(na celostátní i komunální úrovni) a ozdravení české politické scény. viz www.hlidacifena.cz , stránky navštíveny 10.1.2006.

¹⁷⁴ **Český svaz žen**- v současnosti nevládní ženská organizace se sídlem v Praze. Činnost vychází ze základních mezinárodních dokumentů přijatých OSN. Je sporné do jaké míry je nepolitickou organizací, protože některé její členky se politiky aktivně účastní. V 50. let 20. století se Svaz žen stal kanálem pro komunistickou ideologii a upustil od svého cíle dosahovat rovného postavení žen ve všech sférách společnosti. Ke svému původnímu cíli se vrátil po r. 1989. viz www.csz.cz, stránka navštívena 28.1.2006.

V této kapitole bylo čerpáno z dokumentů Gender Studies, o.p.s., Českého Helsinského výboru, Nadace Open Society Fund a společnosti Aperio. **Český Helsinský výbor** je nevládní neziskovou organizací, která se soustředí na zákonodárnou činnost týkající se lidských a občanských práv¹⁷⁵. **Nadace Open Society Fund** se zabývá podporou budování právního státu, lidských práv a antidiskriminace, občanské společnosti, mezinárodní spoluprací a podporou projektů v oblasti vzdělávání¹⁷⁶. Společnost **Aperio** se zabývá zlepšováním současných rodičovských podmínek v oblasti porodnictví a v oblasti postavení rodičů ve společnosti¹⁷⁷.

Dále byly do této kapitoly zahrnuty názory odbornic, které se zabývají postavením žen a mužů ve společnosti. Bylo čerpáno z prací odbornic, ze kterých čerpají nevládní neziskové organizace, vzdělávací ústavy i vládní instituce: socioložek Marie Čermákové¹⁷⁸, Hany Havelkové¹⁷⁹ a Drahomíry Fischlové¹⁸⁰. Závěry Barbary Einhorn¹⁸¹ jsou relevantní proto, že se systematicky zabývá postavením východo- a středoevropských žen před, během a po r. 1989.

a) Oblast zaměstnání

„Priority“ a „Zprávy“ z let 1998-2002 jsou hodnoceny nevládními odborníky ve **Stínové zprávě v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů**. Michaela Marksová-Tominová¹⁸² v této zprávě konstatuje, že přestože vláda přijala opatření týkající se zvyšování počtu žen ve vedoucích funkcích (viz opatření 1.2) a opatření

¹⁷⁵ www.helcom.cz, stránky navštíveny 10.1.2006.

¹⁷⁶ www.osf.cz, stránky navštíveny 10.2.2006.

¹⁷⁷ www.aperio.cz, stránky navštíveny 29.1.2006.

¹⁷⁸ PhDr. **Marie Čermáková**- ředitelka Sociologického ústavu AV ČR a vedoucí oddělení Gender a sociologie. Mimo jiné se zabývá: rovnými příležitostmi žen a mužů, zaměstnaností českých žen a jejich postavením v současné rodině a postavením žen v české vědě. Publikuje v České republice i v zahraničí. (www. <http://www.soc.cas.cz/people/cz/5/24/PhDr.-Marie-Cermakova.html>, stránky navštíveny 10.3.2006)

¹⁷⁹ PhDr. **Hana Havelková**- socioložka. Zabývá se teorií občanské společnosti, feministickými teoriemi a hnutími, ženami ve vědě a výzkumu a politickou reprezentací žen. Publikuje v ČR i v zahraničí. Přednáší na Katedře genderových studií- IMS FHS UK a FHS UK. (www.fhs.cuni.cz, stránky navštíveny 10.3.2006)

¹⁸⁰ Ing. **Drahomíra Fischlová**- zabývá se evropskou integrací a regionální politikou. Pracuje ve Výzkumném ústavu práce a sociálních věcí v Praze.

¹⁸¹ **Dr.Barbara Einhorn**- profesorka Gender Studies, ředitelka postgraduálního studia na University of Sussex, ve Velké Británii. Specializuje se na gender a občanská práva ve východní a střední Evropě před, během a po transformacích r. 1989.(www. <http://www.sussex.ac.uk/sociology/profile803.html>, stránky navštíveny 10.3.2006).

¹⁸² **Michaela Marksová-Tominová**, Mgr.- byla ředitelkou Gender Studies o.p.s. Nyní působí na postu ředitelky Odboru rodinné politiky a sociální práce MPSV.

vyzývající k zavádění pozitivních akcí(viz opatření 1.7) nebylo ani jedno z nich vůbec plněno¹⁸³. Vláda by mohla postavení žen v soukromém sektoru ovlivnit přijímáním takových opatření, která by soukromé firmy motivovala k prosazování rovných příležitostí(např. daňové zvýhodňování podniků, které aktivně podporují rovné příležitosti nebo pomocí daňové podpory zvýhodnit pracovní místa pro ženy po návratu z mateřské/ rodičovské dovolené)¹⁸⁴.

Podle Aleny Králíkové¹⁸⁵ by měl být hlavním nástrojem prosazování politiky rovných příležitostí gender mainstreaming, který je: „*snahou o systematické prosazování priorit a potřeb žen a mužů ve všech druzích politik a opatření, s cílem dosáhnout rovnosti žen a mužů*“.¹⁸⁶

Podle některých odbornic má nerovné postavení žen v oblasti zaměstnání historické kořeny- placená práce byla původně určena hlavně mužům a proto byla většina pracovněprávních norem vytvořena s ohledem na muže a v závislosti na charakteru jimi vykonávané práce¹⁸⁷. Ve své práci *Analýza rozdílů ve výši pracovních příjmů mužů a žen- navržení modelového postupu zjišťování podílu diskriminace* podává Drahomíra Fischlová podrobnou analýzu historického vývoje ženské zaměstnanosti: během II. světové války nastoupily ženy do zaměstnání, aby zaplnily místa uvolněná muži, kteří nastoupili do války. Zatímco v západní Evropě se ženy po válce vrací do domácnosti- bylo to podporováno jak státem tak i veřejným míněním, v ČSR zůstávají významnou pracovní silou(tvoří téměř třetinu pracovních sil- 36,5%). V 70. letech 20.století tvoří 46,4% pracovních sil(v r. 2004 ČR představovaly ženy 44,2% všech ekonomicky aktivních osob). Ženy dominují v lehčím průmyslu, zemědělství, administrativě, službách a od 80. letech převládají nad muži i v oblasti školství a zdravotnictví. Obsazují, ale

¹⁸³ Srv. Pavlík, Petr(ed.): **Stínová zpráva z oblastí rovného zacházení a rovných příležitostí žena mužů**. Gender Studies, o.p.s za podpory nadace Open Society Fund, Praha 2003. str. 4-6.

¹⁸⁴ Srv. Pavlík, Petr(ed.): **Stínová zpráva z oblastí rovného zacházení a rovných příležitostí žena mužů**. Gender Studies, o.p.s za podpory nadace Open Society Fund, Praha 2003. str. 56-57.

¹⁸⁵ **Alena Králíková, Mgr.**- od r. 2005 ředitelka Gender Studies o.p.s.- zabývá se vzdělávacími semináři a přednáškami pro různé cílové skupiny, vedením organizace, PR a fundraisingem. viz www.genderstudies.cz, stránky navštíveny 10.2.2006.

¹⁸⁶ Srv. Králíková, Alena: **Rovné příležitosti na českém trhu práce a ve společnosti**. In Genderový balíček 3/2005- Ženy na trhu práce. Gender studies, o.p.s.Praha, 2005. Str. 9.

¹⁸⁷ Fischlová, Drahomíra- **Analýza rozdílů ve výši pracovních příjmů mužů a žen- navržení modelového postupu zjišťování podílu diskriminace**- VÚPSV, 2002.

hlavně střední a nižší výkonné pozice. V 90. letech v období restrukturalizace byly ženy jako první propouštěny z podniků. Otevřela se jim možnost soukromě podnikat, což některé z nich využily.

Barbara Einhorn dodává, že zatímco na Západě pracovaly ženy často pouze na částečný úvazek, v socialistických zemích pracovaly na plný. Bylo to způsobeno tlakem státu na plnou zaměstnanost a tím, že k zajištění rodinného rozpočtu byly dva platy nezbytné. Zároveň stát tlačil ženy, aby se angažovaly na veřejnosti(např. místní zastupitelstva). Pod tímto trojitým záprahem vidělo mnoho žen práci spíše jako břemeno než jejich právo. Podle autorky chtěly po pádu socialismu některé ženy zůstat v domácnosti, aby se tohoto břemena zbavily¹⁸⁸. Z výsledků analýzy Marie Čermákové vyplývá, že se tato volba nestala masovým trendem, protože jen 5% rodin s vysokými příjmy si může dovolit, aby žena zůstala v domácnosti. Pokud si chce rodina udržet zvolený životní úroveň jsou dva platy nutné¹⁸⁹. Hana Havelková k tomu dodává, že úspěchy na poli zaměstnání a finanční samostatnost, které ženy dosáhly nebyly: “... *doprovázeny nutnou kulturní reflexí psychologických a sociálních proměn, které s ním byly spojeny, reflexí asynchronního a asymetrického vývoje mužských a ženských rolí, spontánně vyvěrajícího v kolapsech partnerských vztahů...*“¹⁹⁰. Na většině pracujících žen tak nadále zůstává starost o děti a o domácnost- nadále vykonávají tzv. dvojí směnu(=placenou v práci a neplacenou v domácnosti).

Skutečnost, že ženy dostávají nižší plat než muži, je způsobena mnoha faktory: jednak systematickým znehodnocováním zaměstnání kde převažují ženy(tzv. feminizace zaměstnání, která vede k tomu, že pokud v určitém pracovním oboru začnou převažovat ženy, klesá hodnota a tudíž i finanční ohodnocení dané práce(např. pečovatelsví, vychovatelství, dětské lékařství atd.). Dalším faktorem je, že na částečný úvazek pracují hlavně ženy, tyto místa jsou ale první, která se ruší v případě krize. Navíc, převládající stereotyp, že muž je hlavním živitelem rodiny vede k tomu, že ženy jsou ze zaměstnání propouštěny jako první a „ospravedlňuje“ i nižší plat žen. Dalším je tzv. skleněný strop,

¹⁸⁸ Einhorn, Barbara- **Cinderella goes to market. Citizenship, Gender and Women's Movements in East Central Europe.** Vydal: Verso. New York, London 1993.

¹⁸⁹ Čermáková, Marie: **Rodina a měnící se gender role- sociální analýza české rodiny.** Str. 72. Sociologický ústav AV ČR, Praha 1997.

¹⁹⁰ Havelková, Hana: **Rod, kultura a demokracie v českých médiích.**str. 4-6. In *Žena a muž v médiích* (texty uspořádali Hana Havelková a Mirek Vodrážka). Vydala Nadace Gender Studies, Praha 1998.

kdy ženám, které mají stejné schopnosti a kvalifikaci jako muži brání různé bariéry dostat se na vysoké výkonné pozice¹⁹¹. Tyto bariéry jsou: společenské, tzv. bariéra odlišnosti a institucionální bariéry¹⁹².

Podle Marie Čermákové lze nerovné postavení žen v oblasti zaměstnání vysvětlit tím, že se ženy pohybují hlavně na tzv. sekundárním trhu práce zatímco muži na primárním trhu práce. Primární trh práce zahrnuje dobře placenou, relativně jistou, z hlediska profesního růstu perspektivní práci, zatímco sekundární trh práce se týká přesně opačných pracovních míst. Mobilita mezi jednotlivými trhy je minimální a ti, co se účastní primárního trhu práce těží i z tzv. „vnitřního trhu“, který se odehrává uvnitř těchto firem či institucí¹⁹³.

Závěrem je vhodné zmínit, že nadace Gender Studies, o.p.s. vydala praktického průvodce Zákoníkem práce¹⁹⁴. Problematikou ženských práv se zabývá i Český helsinský výbor. V současné době realizuje spolu s nadací Open Society Fund projekt „*Zastupování osob diskriminovaných na trhu práce v soudních sporech*“. Klientům/klientkám je poskytováno právní poradenství a případně advokátní pomoc.

b) Oblast rodiny:

Z výzkumu, který provedla Marie Čermáková pod názvem *Rodina a měnící se gender role- sociální analýza české rodiny* mimo jiné vyplynulo, že v průběhu komunismu došlo k rozbití stereotypu muže-živitele rodiny a v současnosti se k tomuto modelu žádný z manželů nechce vracet hlavně proto, že pro udržení zvolené životní úrovně a životního standardu je potřeba příjmu obou partnerů. Ve většině českých rodin je tedy žena spoluživitelkou rodiny. To, že starost o rodinu zůstává hlavně na ženách je hlavně z toho důvodu, že se předpokládá, že se jeden z rodiny(= žena) bude o děti a rodinu starat: „...což vyplývá z asymetrie očekávání spjatých se stereotypem ženských vlastností

¹⁹¹ Renzetti Claire M., Curran Daniel J.- **Ženy, muži a společnost**. Přeložil: Lukáš Gjuríč ...[et al.], 1. vyd. Vydalo Karolinum, Praha 2003. Str. 322.

¹⁹² <http://www.kdsoft.cz/vertest1/EQUALdefault.asp?what=41&level=2&L1=>, stránky navštíveny 1.2.2006.

¹⁹³ Čermáková, Marie: **Gender a pracovní trh**. In Společnost žen a mužů z aspektu gender. Open Society Fund, Praha 1999. str. 52.

¹⁹⁴ **Práva žen podle Zákoníku práce České Republiky**. NEWW a Gender Studies, o.p.s., Praha 2004. verze ke stažení na www.feminismus.cz, stránky navštíveny 10.2.2006.

a zájmů¹⁹⁵. Podle Čermákové česká společnost dosud nemá model moderního manželského soužití: „pokud za něj nepovažujeme „hybrid“ současné rodinné formy s komplementárními mužskými a ženskými rolemi, ze kterých pro ženu vyplývá asymetrická dělba práce“¹⁹⁶. Z výzkumu dále vyplynulo, že se ženy na své společenské role dívají mužskou optikou- domnívají se, že jejich reprodukční schopnosti jsou důvodem jejich nerovného postavení ve společnosti. Pokles plodnosti a umělé potratovosti je, podle autorky, důkazem toho, že ženy dobře zvládají rozhodování o svých reprodukčních funkcích. Nicméně tato skutečnost nesnižuje důležitost dětí v rodině, klesá však jejich počet v rodině a stoupá věk, ve kterém mají lidé první dítě. Zatímco od ženy se očekává, že zvládne zaměstnání i rodinu, muži jsou v rodinné oblasti považováni za nekompetentní. Podle autorky se: „... modely rodinného soužití však mění nepatrně, neboť jsou podmíněny setrvačností stereotypů genderových rolí, které společnost akceptovala v průběhu historického vývoje“¹⁹⁷. Podle autorky má rodina v české společnosti potenciál ke změně, kterou by mohla nastartovat generace současných středoškoláků¹⁹⁸.

Z výzkumu *České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina*¹⁹⁹ vyplynulo, že plodnost přímo souvisí s dosaženým vzděláním. Čím vyšší dosažené vzdělání, tím menší pravděpodobnost, že žena bude mít třetí dítě. Souvisí to pravděpodobně s tím, že na vysokoškolačky jsou kladeny větší pracovní nároky. Zároveň studie zjistila, že za nízkou plodnost žen může i současná státní rodinná politika- jde o systém peněžní a sociální pomoci a problémy se sladováním pracovních a rodinných povinností. Jeden ze současných projektů Českého helsinského výboru, který je realizován v rámci iniciativy Evropské Unie- EQUAL pod názvem „Podmínky pro sladování profesního a rodinného života- partnerství v rodině“. Projekt je zaměřen na rodinu, partnerské vztahy a profesní život²⁰⁰.

¹⁹⁵ Čermáková, Marie: **Rodina a mění se gender role- sociální analýza české rodiny**. Sociologický ústav AV ČR, Praha 1997. Str. 72.

¹⁹⁶ Čermáková, Marie: **Rodina a mění se gender role- sociální analýza české rodiny**. Sociologický ústav AV ČR, Praha 1997. Str. 54.

¹⁹⁷ *Ibid.* Str. 74.

¹⁹⁸ *Ibid.*

¹⁹⁹ Hamplová, Dana, Rychtaříková, Jana, Pikálová, Simona: **České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina**. Vydal Sociologický ústav AV ČR, Praha 2003.

²⁰⁰ Český Helsinský výbor: **Prosazování rovných příležitostí mužů a žen na trhu práce**. Viz www.econnect.cz, stránka navštívena 24.1.2006.

Podle publikace společnosti Aperio patří mezi nejzávažnější problémy v oblasti rovného postavení žen a mužů ve společnosti pečujících o děti:

- 1) problém v nastavení podmínek v poskytování dávek ve spojení s mateřskou, resp. rodičovskou dovolenou,
- 2) nemožnost rodičů střídat se v péči o nemocné dítě při současném zachování podpory při ošetřování člena rodiny pro oba rodiče,
- 3) diskriminace mužů pečujících o děti na rodičovské dovolené ohledně jejich nároku na starobní důchod,
- 4) nerovnost v přístupu k sociálním dávkám pro osoby samostatně výdělečně činné oproti zaměstnancům,
- 5) nedostatečná síť a nabídka služeb péče o děti zaměstnaných rodičů,
- 6) nedostatečné využívání flexibilních pracovních režimů pro rodiče pečující o děti,
- 7) nedostatečná možnost rodičů na mateřské, resp. rodičovské dovolené, udržovat či obnovit si svoji kvalifikaci potřebnou k návratu do pracovního režimu. (**Vybrané problémy v oblasti rovného postavení žen a mužů pečujících o děti a návrhy jejich řešení.** Vydalo Aperio, Praha 2005.)

Výzkum Aperia dále upozorňuje i na to, že současný stav je udržován jak přetrvávajícími genderovými stereotypy(např. že žena je od přírody předurčena k výchově dětí), tak i současnou legislativou. Protože ženy pobírají nižší plat než muži a muži(pokud se nejedná o výjimečné okolnosti) nemohou pobírat mateřskou dovolenou, ale pouze rodičovský příspěvek, který je dost nízký, je pro většinu rodin finančně nevýhodné, aby si prohodily tradiční role a o dítě pečoval muž a žena pracovala.

Závěr:

Nevládní neziskové organizace a odborníci zabývající se rovným postavením žen a mužů ve společnosti vidí stejné či dokonce více problémů žen ve vybraných oblastech. Nicméně v případě, že vládní řešení je z jejich pohledu nedostačující, navrhují jeho úpravy. Je logické, že jsou v reagování na skutečné problémy žen rychlejší a flexibilnější zatímco vládní aktivita se pohybuje v mezích legislativy, která je často nedostačující a její úprava je časově pomalá. Proto se kritika NNO hlavně soustředí na to, aby vládu přiměly k přijetí takových zákonů a opatření, které by vedly k dosažení rovného postavení žen a mužů ve společnosti. Je nesporné, že spolupráce vlády s nevládními neziskovými organizacemi je nezbytná, protože NNO komunikují přímo s občany a právě jich se přijatá vládní opatření dotýkají.

3.

Problém zaměstnanosti a rodiny na stránkách časopisu Harper's Bazaar a Marianne

3.1 Problém zaměstnanosti na stránkách časopisu Harper's Bazaar a Marianne

Oba časopisy se deklarují jako časopisy pro současnou pracující ženu, která má vedle práce na starosti i rodinu. Proto by se dalo očekávat, že budou oblasti zaměstnání věnovat stejný prostor jako ostatním oblastem, kterými se časopisy zabývají.

Zatímco v časopise *Harper's Bazaar* se oblasti zaměstnání pravidelně věnují dvě rubriky: *Kariéra* (od čísla 11 roku 2001 se rubrika občas objevuje i pod názvem *ATD._Kariéra*) a *Antikariéra*, v časopise *Marianne* se této oblasti pravidelně věnují rubriky tři: *Portrét*, *Dokázala to* a *Peníze* (od ledna roku 2002 jsou tyto rubriky zrušeny a jsou nahrazeny rubrikou *Jak na to*, která se od října roku 2002 přejmenována na *Kariéra*). V *Harper's Bazaaru* se téma zaměstnání nepravidelně objevuje i v rubrikách *Co nás štve* a *Ptáte se*.

Z výše uvedeného vyplývá, že v *Marianne* je oblast zaměstnání četnější než v *Harper's Bazaaru*. Pro srovnání je třeba uvést, že v obou časopisech dohromady se oblasti zaměstnání věnuje 5 pravidelných rubrik, které zabírají nanejvýš 5 článků, které jsou většinou umístěny na konci časopisů. Oblasti módy, krásy a zdraví se v obou časopisech dohromady věnuje průměrně 9 rubrik, které obsahují 50-60 článků, které jsou umístěny převážně na začátku a uprostřed časopisů. Z toho vyplývá, že v obou časopisech tvoří články z oblasti zaměstnání pouze 1/12 článků věnujících se módě, kráse a zdraví.

V obou časopisech radí čtenářkám odborníci, kteří jsou buď právníci, psychologové nebo zaměstnanci personálních agentur. Každý se vyjadřuje k jinému tématu a proto jsou jejich rady stručné a k věci. Výjimkou jsou názory psychologů, kteří z pozice „těch, co ví“ radí čtenářkám nebo objasňují „jak se věci mají“.

Již podle názvu lze odhadnout čemu se rubriky budou věnovat a zároveň co si časopisy pod pojmem zaměstnání a s ním spojené problémy představují. Rubrika *Kariéra* v *Harper's Bazaaru* obsahuje většinou jeden hlavní článek, který zabírá dvě strany. Přejmenování rubriky *Kariéra* na *ATD._Kariéra* vede k otázce proč se před názvem

rubriky objevuje zkratka „a tak dále“- vyvolává to představu, že se jedná o rubriku, která je na konec časopis přidána jen tak navíc, aby se zaplnilo místo.

Naopak rubrika *Antikariéra* se snaží orientaci i obsah *Kariéry* kompenzovat tím, že obsahuje portréty organizací, které se věnují dobrovolnické práci, charitě, neziskové činnosti atp. Rozsahem i obsahem je mnohem menší než *Kariéra* (zabírá méně než ¼ stránky) a je „vložená“ do článku rubriky *Kariéra*. Podtitulek: „*ženy, které jdou svým zaměstnáním proti proudu*“ a název *Antikariéra* je možné vyložit tak, že z pohledu časopisu se jedná o typické zaměstnání, které člověk nevykonává za účelem kariérního postupu. To, zda zaměstnání, „která jdou proti proudu“ vnímá časopis pozitivně nebo negativně je otázkou. Spíše se zdá, že jsou představovány jako alternativa k těm zaměstnáním, která časopis představuje ve svých obsáhlých portrétech v rubrice *Kariéra*. Nicméně skutečnost, že těmto, z pohledu časopisu, „nekariérním“ zaměstnáním je věnováno méně místa než zaměstnáním „kariérním“ napovídá, že časopis preferuje ta druhá. Umocňuje to i skutečnost, že se časopis nevěnuje hlubšímu rozboru příčin problémů, kterými se vybraná organizace zabývá, ale pouze informuje o projektech, na kterých organizace pracuje a zároveň nerozebírá, proč je daná organizace společensky přínosná či nezbytná. Organizaci představuje její ředitelka či mluvčí, ale nejedná se o portrét těchto žen. Na konci každého článku je kontakt na představovanou organizaci. Zatímco rubrika *Ptáte se* je pouhou poradnou kde odborník radí čtenářce ohledně vybraného problému²⁰¹, rubrika *Co nás štvě* se snaží reagovat na časopisem vybraný problém, který se dotýká žen²⁰².

V časopise *Marianne* je v tomto směru nejvýstižnější rubrika *Dokázala to*, která obsahuje jeden článek. Název předesílá, že se bude jednat o příběh, ve kterém navzdory překážkám žena dosáhne toho, o co usiluje (tedy příběh o Popelce). Rubrika *Peníze* obsahuje 1-3 články a věnuje se hlavně financím, po jejím přejmenování v r. 2002 se věnuje pouze oblasti zaměstnání.

V obou časopisech se nejčastější problémy týkají kariéry žen. Zde jsou nejčastějšími tématy ženy, které dosáhly vysoké vedoucí funkce²⁰³, vlastní úspěšný podnik²⁰⁴, které se

²⁰¹ Harper's Bazaar, 6, 2002, č.3, s. 144, Krejčí, Jana: **Ptáte se.**

²⁰² Harper's Bazaar, 6, 2002, č.3, s. 162, Krejčí, Jana: **Školy bez mužů.**

²⁰³ Harper's Bazaar, 5, 2001, č.3, s. 150-153, Schmidtová, Šárka: **Amazonky televizních vizí.**

²⁰⁴ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 9, s. 210-211, Kobesová, Jana: **Nehty v malíčku.**

navzdory osobním či finančním překážkám²⁰⁵ rozhodly podnikat a jsou úspěšné, ženy, které se dokázaly prosadit ve výlučně mužském prostředí²⁰⁶ nebo ženy-průkopnice, které jako první začaly řešit nějaký společenský problém²⁰⁷. Je popisováno jak se k práci dostaly, jaké má tato práce klady a zápory a informace o osobním životě se omezují pouze na konstatování zda je svobodná/vdaná a zda má děti(poměr je 50/50).

Ženy jsou zobrazovány v takových zaměstnáních, která jsou určitým způsobem netradiční, přitažlivé nebo ve všeobecné představě hlavně vykonávané muži. Většinou ženy podnikají nebo vykonávají svou funkci v Praze, výjimkou nejsou ani re-emigrantky, které se po revoluci vrátily do Čech a přivezly s sebou svou profesi²⁰⁸ nebo potomci emigrantů, kterým se v České republice líbilo a rozhodly se zde usadit²⁰⁹.

V *Harper's Bazaar* nejsou téměř vůbec představovány ženy- zaměstnankyně pracující na nižších pozicích, které nejsou v rozhodovací/řídící funkci a nebo ženy v zaměstnáních, která by mohla být vnímána jako neprestižní, nezajímavá a běžná(například: sekretářky, pečovatelky v domově důchodů, zdravotní sestřičky, prodavačky, cukrářky, uklízečky atp.). V *Marianne* ženy- zaměstnankyně výjimečně představovány jsou, ale spíše než aby byly představovány jako osobnosti v samostatném portrétu, jsou na ně soustředěny články zabývající se radami a typy, které se týkají zaměstnání.

V obou časopisech lze rozlišit několik typů kariér:

1) první jsou takové, které představují ženy v řídicích funkcích nebo ženy, které založily nějakou organizaci, jedná se například o: ženy, které v té době zastávaly vysoké výkonné funkce v českých televizích²¹⁰, tehdejší šéfdramaturgyni České televize²¹¹, tehdejší ředitelku marketingu British Airways²¹², majitelku butiku²¹³, majitelku firmy na balení dárků, profesorku chirurgie, která vede I. Chirurgickou kliniku 1. lékařské fakulty v Praze, manažerku Eurotelu²¹⁴ či zakladatelku Gender studies²¹⁵.

²⁰⁵ Marianne. 2, 2001, č. 12, s. 26, Vopavová, Mirka: **Naštěstí mě nikde nechtěli.**

²⁰⁶ Marianne. 2, 2001, č.4, s. 19, Neznámý autor: **Marie Pešková.**

²⁰⁷ Marianne. 2, 2001, č.2, s. 19, Neznámý autor: **Iva Hlinská.**

²⁰⁸ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 6, s. 134-135, Kobesová, Jana: **Alena Klenot: vizážistka z Hollywoodu.**

²⁰⁹ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 3, s. 164-165, Kobesová, Jana: **Alice Laureát: Strážkyně zářícího úsměvu.**

²¹⁰ Harper's Bazaar, 5, 2001, č.3, s. 150-153, Schmidtová, Šárka: **Amazonky televizních vizí.**

²¹¹ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 4, s. 140-141, Kobesová, Jana: **Premiantka z ČT.**

²¹² Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 6, s. 120. Kobesová, Jana: **Marketingová kouzelnice.**

²¹³ Marianne. 2, 2001, č. 9, s.13, Vopavová, Mirka: **S miminkem můžete všechno.**

²¹⁴ Marianne. 3, 2002, č.2, s. 50-51, Vopavová, Mirka: **Zvládanete-li rodinu, zvládanete i firmu.**

2) další typ kariér je spojen s divadlem, filmem a uměním: dirigentka Státní opery v Praze²¹⁶, filmová režisérka a scénáristka²¹⁷, divadelní režisérka²¹⁸, filmová produkční²¹⁹, zakladatelka a ředitelka tanečního divadla Ponoc²²⁰, architektka a výtvarnice²²¹, zpěvačka²²², baletka²²³ či hlasatelka²²⁴.

3) posledním typem jsou profese spojené: se zkrášlováním²²⁵, vařením²²⁶ a s péčí o tělo²²⁷. V nich ovšem ženy nejsou v pozici zaměstnankyně, ale pracují na volné noze nebo jsou majitelkami kosmetického salónu.

Méně četné a obsažné jsou články zabývající se kariérou žen v nadacích(např. Nadace Terezy Maxové²²⁸, Archa Chantal²²⁹), v občanských sdruženích(např. Adra²³⁰, Vudud²³¹, Lokální agenda 21²³²) nebo v nevládních neziskových organizacích, které se zabývají rovnými právy žen a mužů ve společnosti (např. Gender Studies, o.p.s.²³³), lidskými právy(např. Člověk v Tísni²³⁴, Děti Země²³⁵), bojem proti drogám(např. Drop In²³⁶,

²¹⁵ Marianne. 3, 2002, č.6, s. 35-36; Prošková, Denisa: **Nechci být nerudná bába.**

²¹⁶ Marianne. 3, 2002, č.10, s. 44-45; Prošková, Denisa: **Mám jen pár minut na to, abych přesvědčila.**

²¹⁷ Harper's Bazaar, 5, 2001,1, s. 112-113, Kobesová, Jana: **Andrea Sedláčková: Nová hvězda českého filmu.**

²¹⁸ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 2, s. 106-107, Kobesová, Jana: **Kormidelnice z Dlouhé.**

²¹⁹ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 5, s. 134-135, Kobesová, Jana: **Olga Dabrowská: Samotářka za kamerou.** Harper's Bazaar, 5, 2001, č.11, s. 164-165, Kobesová, Jana: **Pravá ruka filmového štábu.**

²²⁰ Harper's Bazaar,5,2001, č.7, s.110-111,Kobesová,Jana:**Yvona Kreuzmannová:Vizionářka moderního tance.**

²²¹ Harper's Bazaar,5, 2001, č. 10, s. 136-137, Kádnerová, Michaela : **Mistryně světa šperku.**

²²² Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 4, s. 138-139, Trojaková, Jolanta: **Halina Mlynková: Superstar z Českého Těšína,** Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 9, s. 204-205, Kobesová, Jana: **Jana Husáková: Piafka z Velké Ohrady.**

²²³ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 2, s. 106-107, Kobesová, Jana: **Tereza Podařilová: Primabalerína.**

²²⁴ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 8, s. 110-111. Kobesová, Jana: **První romská tvář ČT.**

²²⁵ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 6, s. 134-135, Kobesová, Jana: **Alena Klenot: vizážistka z Hollywoodu.**

²²⁶ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 5, s. 120-121, Kobesová, Jana: **Kuchařka pro oči.**

²²⁷ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 9, s. 210-211, Kobesová, Jana: **Nehty v malíčku.**

²²⁸ Nadace Terezy Maxové- humanitární organizace, která je zaměřena na pomoc dětem (Viz Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 5, s. 135, Kobesová, Jana: **Antikariéra: Terezie Plášková).**

²²⁹ Cílem Nadace Archa Chantal je humanizace dětských zdravotnických zařízení(viz Harper's Bazaar, 6 2002 č. 5, s. 121, Kobesová, Jana: **Antikariéra: Dagmar Vaculínová).**

²³⁰ Humanitární organizace, která se zaměřuje na pomoc při mimořádných událostech a na podporu projektů zabývajících se rozvojem vzdělání(viz Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 8, s. 111, Kobesová, Jana: **Antikariéra: Šárka Zíková).**

²³¹ Občanské sdružení zabývající se vzdělávacími projekty ve spojení s romskou menšinou v České republice(viz Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 9, s. 211, Kobesová, Jana: **Antikariéra: Klauďie Lavičková).**

²³² Občanské sdružení ve Vsetíně, které se zabývá udržitelným a ekologickým rozvojem města(viz Marianne. 2, 2001, č.2, s. 19, Neznámý autor: **Iva Hlinská).**

²³³ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 10, s. 137, Kádnerová, Michaela: **Antikariéra: Petra Hejnová.**

²³⁴ Společnost Člověk v tísni se zabývá humanitárními a krizovými projekty v krizových oblastech světa, lidskými právy a vzdělávacími projekty(viz Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 6, s. 135, Kobesová, Jana: **Antikariéra: Marie Wichterlová).**

A.N.O.²³⁷), právy zdravotně a mentálně postižených spoluobčanů(např. občanské sdružení Hestia²³⁸).

Jako doplňková se objevují témata zabývající se: organizací času(tzv. time-managementem)²³⁹, sladováním domácích a pracovních povinností²⁴⁰, vztahy v převážně ženském pracovním kolektivu²⁴¹, vhodným oblečením a chováním v zaměstnání²⁴², psaním životopisu²⁴³ či jeho vylepšováním²⁴⁴, jazykovými kurzy²⁴⁵, radami a tipy pro začínající podnikatelky²⁴⁶, diskriminaci²⁴⁷, světem práce²⁴⁸, pracovníprávními předpisy²⁴⁹, žádostí o zvýšení platu²⁵⁰ či přemírou učitelek ve školách²⁵¹.

V časopise *Harper's Bazaar* jsou představovány ženy v takovém věku, který má odpovídat deklarované čtenářské obci- podnikatelky, manažerky ve věku mezi 25-45lety. To, že má být zaměřen na nejvyšší socioekonomické skupiny A+B se v oblasti zaměstnání neprojevuje, protože se nezabývá zaměstnáními, které příslušníci těchto

²³⁵ Občanské sdružení zabývající se ochranou přírody(viz Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 3, s. 164-165, Kobesová, Jana: **Antikariéra: Adéla Kubičková**).

²³⁶ Obecně prospěšná společnost zabývající se prevencí a péčí o uživatele nelegálních drog a jejich rodinné příslušníky(viz Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 4, s. 141, Kobesová, Jana: **Antikariéra: Olga Sozanská, PhDr.**).

²³⁷ Asociace nestátních organizací zabývajících se se prevencí a léčbou drogových závislostí(viz Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 2, s. 107, Kobesová, Jana: **Antikariéra: Silvie Kolářová**).

²³⁸ Občanské sdružení, které zprostředkovává dobrovolnické aktivity v oblasti sociální, sociálnězdravotní a v oblasti práce s mládeží(viz Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 3, s. 164-165, Kobesová, Jana: **Antikariéra: Adéla Kubičková**).

²³⁹ Marianne. 3, 2002, č.10, s. 210: Prouza, Tomáš: **S myší za prací**.

Marianne. 3, 2002, č.5, s.102-104, Prošková, Denisa: **Neviditelné tety**.

Marianne. 2, 2001, č.9, s.13, Vopavová, Mirka: **S miminkem můžete všechno**.

²⁴⁰ Marianne. 3, 2002, č.6, s.38-41, Prošková, Denisa: **Jak ušetřit čas**.

Marianne. 2, 2001, č.4, s. 61-62, Drašnářová, Klára: **Kratší úvazek, delší rozum**.

²⁴¹ Marianne. 2, 2001, č.9, s. 44-47, Červenková, Renata, Smutná, Jana: **Zatím každá za sebe**.

²⁴² Marianne. 2, 2001, č.10, s. 44-47, Červenková, Renata: **O falešných signálech**.

Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 3, s. 166, Kobesová, Jana: **Diktát uniformy**,

²⁴³ Marianne. 2, 2001, č.11, s. 210, Gordon-Smith, Rostya: **Tajemství profesionálního portfolia**.

Harper's Bazaar, 6, 2002, č.3, s. 144, Krejčí, Jana: **Ptáte se**.

²⁴⁴ Marianne. 2, 2001, č.12, s. 219, Gordon-Smith, Rostya: **Desatero dobrého portfolia**.

²⁴⁵ Marianne. 2, 2001, č.11, s. 204, Drašnářová, Klára: **Jak na jazyky**.

²⁴⁶ Marianne. 2, 2001, č.6, s. 77-79, Pohorská, Petra: **Můžete začít od nuly?**

²⁴⁷ Marianne. 3, 2002, č.2, s. 134, Gordon-Smith, Rostya: **Solidaritou proti diskriminaci**.

Marianne. 3 2002, č.8, s.41-43, Kučerová, Daniela: **Jen mi neříkejte feministko**.

²⁴⁸ Marianne. 3, 2002, č.4, s.141-144. Vopavová, Mirka: **Jak obstát v mužském světě?**

Marianne. 2, 2001, č.2, s. 34-37, Kotrbová, Martina: **Muž a žena v roce nula**.

²⁴⁹ Marianne. 3, 2002, č.10, s. 210: Prouza, Tomáš: **S myší za prací**.

²⁵⁰ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 3, s. 166, Kobesová, Jana: **Jak si říct o zvýšení platu**.

²⁵¹ Harper's Bazaar, 6, 2002, č.3, s. 162, Krejčí, Jana: **Školy bez mužů**.

socioekonomických skupin vykonávají²⁵², ani se nezabývá problémy, které by manažerky či ředitelky velkých nebo středních firem měly v zaměstnání řešit. Podle nezávislých údajů Unie vydavatelů je většina čtenářek mladší třiceti let, je ekonomicky aktivní a má průměrný příjem.

Ženy, které jsou představované v časopise *Marianne* jsou ve věku mezi 30-45 lety, což odpovídá sebedeklarované čtenářské obci i nezávislým údajům Unie Vydavatelů. Většina má být vdaná a téměř polovina má mít děti. Většina čtenářek má pracovat na plný úvazek a jen

6 % z nich podnikat-tomu odpovídá i zaměření článků, které se svými radami a tipy hlavně orientují na ženy-zaměstnankyně a jen v portrétech jsou představovány ženy-podnikatelky nebo ředitelky. Nicméně je možné, že časopis přináší profily žen-podnikatelek proto, že počítá s tím, že právě v tomto věku(podle údajů ČSÚ, viz 2.kapitola) nejvíce žen podniká. Informace Unie vydavatelů(dále UVDT) se shodují se sebedeklarovanou čtenářskou obcí časopisu. UVDT pouze dodává, že dvě třetiny čtenářek vykonává v domácnosti pozici hospodyně. Tomu, že má být většina žen vdaná, mít děti a starat se o domácnost odpovídá i článkům, které se zabývají radami jak si lépe zorganizovat čas²⁵³ nebo jak vychovávat děti²⁵⁴, aby měla čtenářka více času na domácí povinnosti.

Současné problémy žen v oblasti zaměstnání, které rozpoznávají odpovědné vládní instituce a nevládní neziskové organizace jsou podrobně rozebrány v druhé kapitole. Na tomto místě jsou shrnuty, aby mohlo být zjištěno zda tyto problémy reflektují(a popřípadě jak je reflektují) časopisy *Harper's Bazaar* a *Marianne*.

Odpovědné vládní instituce a nevládní neziskové organizace rozpoznávají v oblasti zaměstnání stejné problémy:

- nedostatek žen ve vedoucích funkcích,
- nedostatek právního povědomí týkajícího se práv žen a rovného postavení žen a mužů ve společnosti,

²⁵² Podle údajů UVDT jsou příslušníci socioekonomických skupin A+B např. generální ředitelé velkých podniků, top-manageři, ve vyšším managementu či střední podnikatelé(více viz 1. kapitola).

²⁵³ *Marianne*, 3, 2002, č.6, s.38-41, Prošková, Denisa: **Jak ušetřit čas.**

²⁵⁴ *Marianne*, 6, 2002, č.8, s. 98-99, Wallerová, Radka: **Dvojí výchova.**

- nedostatek rekvalifikačních programů, které by zvýšily konkurenceschopnost žen na trhu práce,
- nižší mzdy žen za práci stejné hodnoty, podceňování práce, kde převažují ženy,
- nerovné podmínky při pracovních pohovorech,
- koncentrace žen a mužů v určitých pracovních odvětvích(tzv. horizontální segregace),
- nedostatek pracovních možností pro ženy na venkově,
- sexuálního obtěžování,
- převládající stereotypy obou pohlaví ve školních osnovách a knihách a s tím spojená stereotypní volba studia.

Nevládní neziskové organizace ještě navíc upozorňují na:

- to, že na většině pracujících žen zůstává primární starost o děti a domácnost(tzv. „dvojitá směna“),
- tzv. vertikální segregaci- kdy jsou muži a ženy koncentrováni na odlišných stupních zaměstnání- muži na odpovědnějších a vyšších pozicích a ženy na těch opačných,
- tzv. „skleněný strop“- kdy ženám, které mají stejné schopnosti a kvalifikaci jako muži, brání různé bariéry dostat se na vysoké výkonné pozice,
- nedostatečnou podporu flexibilních pracovních režimů v zákonech i ze strany zaměstnavatelů,
- to, že postavení žen v soukromém sektoru by vláda mohla ovlivnit přijetím opatření, která by motivovala soukromé firmy k prosazování rovných příležitostí (např. daňové úlevy),
- tzv. primární pracovní trh, na kterém se pohybují muži a na sekundární pracovní trh, na kterém se pohybují ženy(více viz kapitola 2).

V oblasti zaměstnání časopisu *Harper's Bazaar* nejsou, s výjimkou problému sladění rodiny a práce, reflektovány žádné z problémů, které vidí odpovědné vládní instituce nebo nevládní neziskové organizace.

Naproti tomu *Marianne* se zmiňuje o tzv. „dvojitá směně“ žen²⁵⁵, o diskriminačních praktikách zaměstnavatelů při pracovních pohovorech²⁵⁶, o nedostatku právního

²⁵⁵ Marianne. 3, 2002, č.2, s. 134, Gordon-Smith, Rostya: **Solidaritou proti diskriminaci.**

povědomí²⁵⁷, o nižším platu žen²⁵⁸ o sexuálním obtěžování²⁵⁹ a o nutnosti rekvalifikace²⁶⁰. Přestože se zmiňuje o antidiskriminačním zákoně, nenabízí čtenářkám rady ohledně toho kam a na koho se v případě potřeby obrátit²⁶¹. Svérázným způsobem se časopis, který se má mimo jiné zabývat i sladováním pracovního a soukromého života, vyslovuje i k tématu feminismu: problém sexuálního obtěžování, stejně jako radikální feminismus, zesměšňuje tím, že označí problém „sexuálního harašení“ za živnost radikálních amerických feministek²⁶².

V obou časopisech je kariéra úspěšných žen popisována pomocí určitých schémat, která se, až na nepřítomnost prince, podobají pohádce o Popelce: každá z nich musela překonat určité překážky(ať už to byla například emigrace²⁶³, nedostatek financí²⁶⁴ či nezájem ze strany zaměstnavatelů²⁶⁵), aby mohla dosáhnout svého cíle- vlastní firmy nebo vysoké výkonné pozice ve velké společnosti. Protože se žádná z těchto žen nezmiňuje o diskriminaci, kterou by ve své kariéře musela, protože je žena, překonávat, zdá se, že problém diskriminace žen v zaměstnání buď neexistuje nebo se jedná o tak samozřejmý jev, že něm ani nemá smysl mluvit. Pravděpodobně i to může mít vliv na to, že se ženy nezmiňují o možné diskriminaci, protože pokud jsou v zaměstnání úspěšné a spokojené, nesluší se, aby si ještě stěžovaly nebo „fňukaly“. Ne všechny představované ženy mají vysokou školu, některé mají odborné vzdělání a ve své profesi byly tak výborné, že se díky svým schopnostem a vzdělání staly těmi nejlepšími. Z toho vyplývá, že ve vlastním slova smyslu nemusí být „kariéra“ vázána na výši dosaženého vzdělání. Kariéra, tak jak ji oba časopisy představují, je buď samostatně výdělečná činnost nebo je synonymem pro tak výborný výkon povolání, který vede k postupu zaměstnance v rámci firemní hierarchie spojený s vyšším příjmem peněz. Co se týče samostatně výdělečné činnosti,

²⁵⁶ *Ibid.*

²⁵⁷ Marianne. 3, 2002, č.10, s. 210: Prouza, Tomáš: **S myší za prací.**

²⁵⁸ Marianne. 2, 2001, č.2, s. 34-37, Kotrbová, Martina: **Muž a žena v roce nula.**

²⁵⁹ Marianne. 2, 2001, č.2, s. 34-37, Kotrbová, Martina: **Muž a žena v roce nula.**

²⁶⁰ Marianne. 2, 2001, č.11, s. 204, Drašnarová, Klára: **Jak na jazyky.**

²⁶¹ Marianne. 2, 2001, č.7, s. 42-44: Kotrbová, Martina: **Dospělé ženy po 20-ceti letech.**

²⁶² Marianne. 2, 2001, č.2, s. 34-37, Kotrbová, Martina: **Muž a žena v roce nula.**

²⁶³ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 6, s. 134-135, Kobesová, Jana: **Alena Klenot: vizážistka z Hollywoodu.**

²⁶⁴ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 7, s. 110-111, Kobesová, Jana: **Yvona Kreuzmannová: Vizionářka moderního tance.**

²⁶⁵ Marianne. 2, 2001, č. 12, s. 26, Vopavová, Mirka: **Naštěstí mě nikde nechtěli.**

jsou za vhodné profese pro ženy, které chtějí podnikat, doporučovány takové, ve kterých buď tradičně převažují ženy nebo takové, které jsou spojené s činnostmi, které ženy vykonávají i doma(jako např. úklid): stát se majitelkou butiků s oblečením, prodávat kosmetiku, pracovat na přepážce směnárny, kadeřnice, cvičitelka, majitelka kosmetického salónu, reklamní agentka, majitelka úklidové firmy nebo realitní agentka²⁶⁶. V budování kariéry ve výše zmíněných profesích jsou ženy podporovány, ale negativními tvrzeními(například: že je čeká osamělost či celoživotní zápas s muži-spolupracovníky) jsou odrazovány od kariéry v profesích, kde budou muset soupeřit s muži.

Hlavním měřítkem kariéry je tedy úspěch (=pozice na kariérním řebříčku, které žena dosáhla), moc, která se k této pozici váže a spokojenost s vykonávanou prací. Všechny tyto ženy, které jsou představovány jako vzory pro čtenářky, prohlašují, že nemají se sladováním pracovních a rodinných povinností problémy(více viz níže).

Jak již bylo zmíněno, jen výjimečně jsou v časopisech představovány ženy-zaměstnankyně. A tou výjimkou jsou zaměstnání, ve kterých převládají ženy(např. zdravotnictví²⁶⁷, učitelství²⁶⁸). Co se týče učitelství, je časopisy posilována představa, že učitelky mají mít negativní vliv na žáky-chlapce, protože jim nemohou nabízet odpovídající/vhodné mužské vzory²⁶⁹. Pokud na toto tvrzení pohlédneme z jiné perspektivy, uvidíme, že časopisy ve skutečnosti souhlasí s tím, aby byly genderové stereotypy reprodukovány a upevňovány učiteli a učitelkami ve školách. Nezabývají se tím, že vyučující často přistupují jinak k dívkám a jinak k chlapcům a že jsou genderové stereotypy reprodukovány a upevňovány i pomocí učebních materiálů, proti čemuž se v současnosti snaží bojovat odborníci zabývající se Gender studies²⁷⁰ i odpovědné vládní instituce. Navíc jsou učitelky vnímány jako jednotná skupina, která má určité negativní vlastnosti jejichž příčinou má být, že na nich leží starost o vlastní rodinu a děti a na žáky už jim nezbyvá energie. Podle časopisů jsou tedy profese žen a jejich domácí povinnosti

²⁶⁶ Marianne. 2, 2001, č.6, s. 77-79, Pohorská, Petra: **Můžete začít od nuly?**

²⁶⁷ Marianne. 2, 2001, č.7, s. 42-44: Kotrbová, Martina: **Dospělé ženy po 20-ceti letech.**

²⁶⁸ Harper's Bazaar, 6, 2002, č.3, s. 162, Krejčí, Jana: **Školy bez mužů.**

²⁶⁹ *Ibid.*

²⁷⁰ Marianne. 3, 2002, č.5, s.111-112, Prošková, Denisa: **Výchova synů v Čechách.**

²⁷⁰ Minarovičová, Katarína: **Čo sa v škole o nerovnosti naučíš...**(viz Cviková, Jana, Juráňová, Jana(ed.))- **Ružový a modrý svet. Rodové stereotypy a ich dosledky.** Občan a demokracia, Bratislava 2003. Str. 248-260).

příčinou jejich vlastností, které jsou charakterizovány pomocí negativních genderových stereotypů. Aniž si to časopisy uvědomují, říkají, že s vlastnostmi se člověk nerodí, ale že je získává. Naopak, muži-učitelé jsou vnímáni pozitivně(nemají tolik povinností jako jejich ženské spolupracovnice). Je otázkou zda ve skutečnosti takové genderové stereotypy učitelů a učitelek existují nebo zda je pouze tyto časopisy vytváří. Co je však důležité je perspektiva, z které jsou ženy-učitelky vnímány- místo toho, aby byla za výchozí bod vnímána (časopisem domnělá) přepracovanost učitelek a tato skutečnost použita ke kritice tzv. dvojí směny žen, jsou učitelky kritizovány za to, že tento nápor nezvládají.

Rozporuplné jsou i rady ohledně slad'ování rodinných a pracovních povinností. Problém slad'ování rodiny a zaměstnání je není prezentován jako problém, protože všechny představované úspěšné ženy prohlašují, že se slad'ováním rodinného a pracovního života nemají problémy. Zde je nutné upřesnit, že tyto ženy mají buď takové finanční možnosti, aby si mohly najmout placenou výpomoc a nebo jim prý pomáhá manžel/ partner²⁷¹. Už samotnou formulací, že *jim* někdo pomáhá(místo toho, aby například řekly, že se na péči o děti a domácnost *podílejí spolu s* manželem/ partnerem) dávají najevo, že jsou to především *jejich* povinnosti a že i když jsou profesionálně úspěšné a časově vytížené zůstávají tyto povinnosti primárně na nich. Naopak u čtenářek časopisy předpokládají, že se slad'ováním rodiny a zaměstnání problémy mají. Zda tento problém vyřeší s pomocí někoho, kdo nepatří do rodinného kruhu²⁷² nebo s pomocí babičky²⁷³(opět se předpokládá, že ženy v důchodovém věku se budou starat o vnoučata), se žena musí rozhodnout sama. Dalším nabízeným řešením je práce na částečný úvazek²⁷⁴. Ta by měla ženám umožnit získat více času na rodinu a na domácí povinnosti. Nicméně, o rok později už jsou čtenářky varovány, že právě žádost o zkrácený úvazek může být jedním z možných důvodů pro nepřijetí ženy do zaměstnání²⁷⁵. Alternativa, že by se o rodinu a děti mohl stejnou měrou starat manžel/partner, nebo že kdyby zaměstnavatelé podporovali flexibilní pracovní programy, nemusely by ženy tento problém vůbec řešit.

²⁷¹ Marianne. 2, 2001, č.9, s.13, Vopavová, Mirka: **S miminkem můžete všechno.**

Marianne. 2, 2001, č.7, s. 42-44: Kotrbová, Martina: **Dospělé ženy po 20-ceti letech.**

Marianne. 3, 2002, č.2, s.50-51, Vopavová, Mirka: **Zvládáte-li rodinu, zvládnete i firmu**

²⁷² Marianne. 3, 2002, č.5, s.102-104, Prošková, Denisa: **Neviditelné tety.**

²⁷³ Marianne. 3, 2002, č.6, s.38-41, Prošková, Denisa: **Jak ušetřit čas.**

²⁷⁴ Marianne. 2, 2001, č.4, s. 61-62, Drašnářová, Klára: **Kratší úvazek, delší rozum.**

²⁷⁵ Marianne. 3, 2002, č.6, s.38-41, Prošková, Denisa: **Jak ušetřit čas.**

Spíše naopak, muži, kteří se více věnují rodině než práci jsou časopisem shazováni²⁷⁶, přestože počet takto angažovaných mužů v české společnosti vzrůstá²⁷⁷.

V *Harper's Bazaar* jsou reprodukovány pozitivní i negativní genderové stereotypy o ženách a mužích, pomocí nichž jsou oběma pohlavím přisuzovány, z pohledu časopisu, opačné „pozitivní“ či „negativní“ vlastnosti. Ty, které jsou podtržené, odpovídají genderovým stereotypům, které rozpoznávají odborníci Gender studies (viz kapitola 1-Cíl výzkumu).

Ženám jsou přisuzovány „pozitivní“ vlastnosti jako je: komunikativnost, starostlivost, příjemný vzhled, skromnost a starost o rodinu. Negativní vlastnosti, které jsou ženám přisuzovány: řevnivost a závistivost. Vlastnosti učitelek jsou vyjadřovány jako: nervozita, přecitlivělost, psychická labilita a malý smysl pro humor.

Vlastnosti mužů jsou popisovány jen v případě, kdy se mluví o učitelích. Mužům jsou přisuzovány vlastnosti jako jsou: „pevnější nervy“, nejsou přecitlivělí, větší psychická odolnost, větší smysl pro humor a schopnost finančně zabezpečit rodinu.

Jak u mužů tak i u žen reprodukuje časopis stejné genderové stereotypy, které rozpoznávají odborníci Gender studies a zároveň vytváří nové. Zatímco o ženách vytváří nové negativní stereotypy o mužích vytváří pozitivní, což je zarážející, protože se jedná o časopis určený ženám. Místo toho, aby ženy podporoval, spíše je shazuje a představuje je jako nedokonalé zatímco muže za „téměř“ bez chyby.

Vedle již zmíněných genderových stereotypů jsou v *Harper's Bazaar* skrytě reprodukovány a upevňovány tradiční genderové role (přestože nejsou cílem mého výzkumu, bylo pro tuto práci vhodné se o nich zmínit, protože genderové stereotypy a genderové role spolu souvisí). A to role ženy- matky a v případě, kdy jsou muži zobrazováni v nějaké roli, pak je to role živitele-rodiny.

I v časopise *Marianne* jsou reprodukovány pozitivní i negativní genderové stereotypy o ženách a mužích, pomocí nichž jsou oběma pohlavím přisuzovány, z pohledu časopisu, opačné „pozitivní“ či „negativní“ vlastnosti. Ty, které jsou podtržené, odpovídají

²⁷⁶ Marianne. 3, 2002, č.6, s.38-41, Prošková, Denisa: **Jak ušetřit čas.**

²⁷⁷ Viz **Postavení žen ve světle údajů Českého statistického úřadu**

genderovým stereotypům, které rozpoznávají odborníci Gender studies(viz kapitola 1-Cíl výzkumu).

Ženám jsou přisuzovány „ pozitivní“ vlastnosti jako je: emocionalita, větší psychická odolnost, něžnost, chápavost, sklon utěšovat, shovívavost, schopnost mírnit konflikty, bezbrannost, dobré komunikační schopnosti. Negativní vlastnosti, které jsou ženám přisuzovány: lživost a neupřímnost, koketní chování, neschopnost jasně se vyjádřit, řevnivost a nesolidarita vůči jiným ženám, nedostatek sebedůvěry, strach vyvolávat konflikty, žárlivost a nedůvěra, nedostatek odvahy. Podle časopisu mají ženy tendenci: dbát na to, aby se muž necítil slabý a podřazený, vzdát se kariéry ve prospěch muže, starat se o rodinu a o jiné.

Mužům jsou přisuzovány „pozitivní“ vlastnosti jako: solidarita, držet slovo, neskromnost, sebedůvěra, samostatnost, soutěživost, dominance a autorita v rodině. Mezi negativní vlastnosti mužů mají patřit: nejistota, nižší psychická odolnost, lenost či ješitnost.

Časopis vytváří více nových pozitivních i negativních genderových stereotypů než kolik jich reprodukuje. Zatímco pozitivní vlastnosti jsou ženám připisovány zejména v oblasti rodiny, negativní jsou přisuzovány ženám ve spojitosti s jejich působením ve světě práce a pracovních vztahů. Do určité míry činí ženy za diskriminaci v zaměstnání zodpovědnými, když prohlásí, že je nerovnost upevňována i určitými negativními vlastnostmi žen. Výše zmíněných genderových stereotypů je používáno k reprodukci a upevňování genderové role ženy- matky, která má být důležitější než její role jako zaměstnankyně. V souvislosti s tím je důležité vědět, že časopis vytváří obraz pracovního světa, který patřil a patří mužům, protože oni prý vytvořili jeho pravidla²⁷⁸. Ženy *mužská* pravidla neznají, ale mohou se je naučit(např. na semináři, pomocí odborné knihy) a zároveň musí změnit některé své negativní vlastnosti a využít své vlohy. Je zde vytvářen obraz pracovního světa jako válečné zóny, ve které stojí jednotní muži proti nejednotným ženám. Pokud je žena v zaměstnání šéfovou, neměla by zapomenout na to, že se doma *musí*(taková jsou prý pravidla přírody²⁷⁹) chovat jako *žena*(co pod tím myšleno charakterizují výše citované genderové stereotypy).

²⁷⁸ Marianne. 3, 2001, č.4, s.141-144, Vopavová, Mírka: **Jak obstát v mužském světě**.

²⁷⁹ Marianne. 3, 2001, č.4, s.141-144, Vopavová, Mírka: **Jak obstát v mužském světě**.

Pomocí výše zmíněných stereotypů jsou v časopise upevňovány role muže jako: hlavy rodiny²⁸⁰, muže-živitele²⁸¹ a muže-dobyvatele²⁸². Přestože v některých případech *Marianne* reprodukuje roli muže-hlavy rodiny, v jiných ji prohlásí za neuskutečnitelnou, protože v současnosti jsou dva platy k udržení zvoleného životního standardu nutné²⁸³ (zde časopis odkazuje na výsledky průzkumu Sociologického ústavu AV z r. 2001 pod vedením Marie Čermákové) a nakonec tato zjištění opět popře prohlášením, že muži i ženy jsou méně tolerantní k mužům, kteří kladou na první místo rodinu před prací a že ženy ve skutečnosti touží po muži-živiteli a muži-dobyvateli²⁸⁴. Takže, přestože *Marianne* nahlas konstatuje, že asymetrické rozdělení domácích povinností mezi partnery není „normální“ a „spravedlivé“, ve finále rezignuje na to je změnit, ale jen je hlasitě kritizuje²⁸⁵. Místo toho, aby se časopis hlouběji zabýval otázkou tzv. dvojí směny žen nebo tradičními očekáváními společnosti či partnera, radí ženám jak efektivněji využít čas, aby práci i rodinu lépe zvládaly (např. organizace času)²⁸⁶. Ženám je tak dáváno najevo (jak pomocí genderových stereotypů tak i reprodukcí tradičních genderových rolí), že jejich základní rolí je být matkou, že mají primární zodpovědnost za výchovu dětí a že musí umět skloubit své pracovní povinnosti s rodinnými.

Na následujících straně se budu věnovat shrnutí zjištěných informací a z nich vyplývajícím závěrům.

Zdá se, že pro časopis *Harper's Bazaar* i *Marianne* nejsou problémy žen v oblasti zaměstnání, které představují odpovědné vládní instituce a nevládní neziskové organizace, primární, jsou pro ně jen okrajovým tématem. Nelze popřít, že se *Marianne*, narozdíl od *Harper's Bazaar*, snaží některé současné problémy žen v oblasti zaměstnání reflektovat. Přesto z analýzy vyplynulo, že způsob jakým oba časopisy reflektují vybrané problémy:

1) se značně odlišuje od toho jak je reflektují odpovědné vládní instituce a nevládní neziskové organizace,

²⁸⁰ *Marianne*. 3, 2002, č.2, s.50-51, Vopavová, Mirka: **Zvládáte-li rodinu, zvládnete i firmu**

²⁸¹ *Marianne*. 3, 2002, č.6, s.38-41, Prošková, Denisa: **Jak ušetřit čas.**

²⁸² *Marianne*. 2, 2001, č.2, s. 34-37, Kotrbová, Martina: **Muž a žena v roce nula.**

²⁸³ *Marianne*. 3, 2002, č.6, s.38-41, Prošková, Denisa: **Jak ušetřit čas.**

²⁸⁴ *Ibid.*

²⁸⁵ *Marianne*. 3 2002, č.8, s.41-43, Kučerová, Daniela: **Jen mi neříkejte feministko.**

²⁸⁶ *Marianne*. 3, 2002, č.6, s.38-41, Prošková, Denisa: **Jak ušetřit čas.**

2) vede k vytváření časopisem zamýšleného obrazu ženského světa pomocí reprodukce genderových stereotypů a rolí.

Vybraný problém pouze popisují, ale nepátrají po jeho příčinách či po tom jak danému problému předcházet.

Oba časopisy reprodukují genderové stereotypy na jejichž základě ženám přisuzují určité vlastnosti, které prý mají ovlivňovat jejich volbu zaměstnání, chování v něm i jejich roli ve společnosti. Zdá se, že při výběru tématu je nejdůležitější jeho přitažlivost a čtenost.

Protože je hlavním cílem obou časopisů dostatek inzerentů a vysoká prodejnost, kterou jim zaručí široká čtenářská základna, je jistější a méně riskantní reprodukovat již zažitý genderové stereotypy a role než se je snažit radikálně měnit.

3.2 Reflexe rodiny na stránkách časopisu Harper's Bazaar a Marianne

V etnologické literatuře je postmoderní euro-americká rodina chápána jako jednotka, která se skládá z ženy, muže a jejich dětí. Jako taková je nazývána nukleární rodinou. Nukleární rodina je považována za základní ekonomickou jednotku a většinou je součástí širší příbuzenské sítě²⁸⁷. Za rozšířenou rodinu je považována: „ skupina příbuzných, kteří mají společné nebo blízké místo bydliště a vyměňují si zboží a služby.“²⁸⁸ Jak a kdo se má starat o děti je předepisováno kulturou a proto se v jednotlivých kulturách práva a povinnosti manželů liší, nicméně ve většině kultur se starost o děti týká matek²⁸⁹.

Etnologická literatura nicméně nabízí ještě jiný pohled na manželství, podle nějž se jedná o nepřírozený, nicméně dobrovolný svazek muže a ženy, ve kterém se žena zavazuje zadarmo vykonávat povinnosti spojené s domácností, vychovávat děti a poskytovat muži sexuální služby výměnou za jeho věrnost a finanční zajištění rodiny²⁹⁰. Někteří badatelé zabývající se Genderem chápou heterosexuální manželství jako právně závazné smluvní ujednání, ve kterém mezi těmi, kteří je uzavřeli panují mocenské vztahy, přičemž více moci má většinou manžel²⁹¹.

V *Harper's Bazaar* se oblasti rodiny, věnují dvě pravidelné rubriky: *Důvěrně* a *České šoky*. Články se zabývají dětmi a problémy dospívající mládeže, těhotenstvím, partnerskými vztahy a sexem. V jednom čísle se této oblasti průměrně věnují 1-2 články, které jsou umístěny v druhé polovině časopisu a mohou zabírat až 6 stran.

V *Marianne* se oblasti rodiny věnují tři pravidelné rubriky: *Vztahy*, *Děti* a *Čas pro vás*. Témata se týkají partnerství/manželství, zdraví a výchovy dětí, násilí na dětech, těhotenství, vztahy mezi jednotlivými členy rodiny a mezi manžely a rad ohledně organizace domácnosti. V jednom čísle zabírá oblast rodiny průměrně 5-10 článků, které jsou rozmístěny po celém časopisu a mohou zabírat až 10 stran. Oblast rodiny je tedy četnější v *Marianne* než v *Harper's Bazaar*.

²⁸⁷ Murphy, Robert F.: *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Str. 86. Přeložila: Hana Červenková, SLON, Praha 1999.

²⁸⁸ *Ibid.* Str.229

²⁸⁹ *Ibid.* Str.86

²⁹⁰ Murphy, Robert F.: *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Str. 73. Přeložila: Hana Červenková, SLON, Praha 1999.

²⁹¹ Srv. Renzetti Claire M., Curran Daniel J.- *Ženy, muži a společnost*. Karolinum, Praha 2003. Str.228-231.

V obou časopisech se oblasti rodiny dohromady věnuje 5 rubrik, které zabírají nanejvýš 12 článků. Pro srovnání je třeba uvést, že oblasti módy, krásy a zdraví se v obou časopisech dohromady věnuje průměrně 9 rubrik, které obsahují 50-60 článků, které jsou umístěny převážně na začátku a uprostřed časopisů. Z toho vyplývá, že v obou časopisech tvoří články z oblasti rodiny pouze 1/5 článků věnujících se módě, kráse a zdraví. Domnívám se proto, že oblast rodiny není ani pro jeden z časopisů primárním tématem. Přesto se jí věnují víc než oblasti zaměstnání(viz předchozí kapitola)

V obou časopisech radí čtenářkám odborníci, kteří jsou buď právníci, sociologové nebo psychologové. Většinou se jejich názory týkají problému, který se v článku řeší a nabízejí čtenářkám „pohled odborníka“. Zatímco psychologové se vyjadřují k problémům spojeným s dětmi a dospívajícími, sociologové a právníci se zabývají vztahy mezi partnery/manžely nebo rozvody.

Z názvů rubrik lze vyzpozorovat, co pro oba časopisy znamená pojem rodina. Název *České šoky* odkazuje na témata, která jsou, podle časopisu, v České republice stále tabu(např. postoj veřejnosti k mentálně postiženým dětem²⁹²). Rubrika nazvaná *Důvěrně* se věnuje tématům spojeným s ženským tělem. Je otázkou zda čtenářky ve skutečnosti považují rozebíraná témata za důvěrná nebo za tabu, každopádně časopisem jsou vybrané problémy takto představovány(např. předporodní deprese²⁹³). Často se jedná o problémy, o kterých se veřejně nemluví nebo o problémy, které čtenářky ani nemusely do té doby za problémy považovat a tak se nabízí otázka zda časopis některé problémy nevytváří sám. To, že se oblast rodiny rozebírá v rubrikách nazvaných *Vztahy* a *Děti* napovídá, že pro *Marianne* je rodina jednak o vztahových otázkách, které se týkají manželů nebo partnerů a že nezbytnou součástí rodiny jsou děti, kterým časopis věnuje v oblasti rodiny nejvíce prostoru. Rubrika *Čas pro vás* se věnuje volnému času čtenářek.

Nejčtenější problémy, které *Harper's Bazaar* vidí v oblasti rodiny se týkají dětí²⁹⁴ a těhotenství²⁹⁵. Co se týče dětí zabývá se jejich sexuálním životem²⁹⁶, problémy ve škole, které mohou vést k sebevraždě²⁹⁷, výchovou postiženého dítěte²⁹⁸ nebo adopci²⁹⁹.

²⁹² Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 5, s. 88-91, Krejčí, Jana: **Vychovávám postižené dítě.**

²⁹³ Harper's Bazaar, 6,2002, č.3, s. 98-100, Krejčí, Jana: **Jsem těhotná, mám depresi.**

²⁹⁴ Marianne, 2, 2001, č.11, s. 53- 56, Riebauerová, Martina: **Mlčení jehňátek aneb proč i vzorné matky bijí své děti.**

²⁹⁵ Harper's Bazaar, 6, 2002, č.4, s. 104-107, Švecová, Martina: **Chci rodit doma!**

²⁹⁶ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 4, s. 122, Krejčí, Jana: **Moje dítě masturbuje!**

Nejčtenější problémy, kterým se *Marianne* v oblasti rodiny věnuje se týkají dětí, zajišťování/organizace chodu rodiny a problému sladování rodinných a pracovních povinností. Na rozdíl od *Harper's Bazaar* je prostor je věnován i zdraví dětí³⁰⁰ a jejich výchově³⁰¹. Výjimečně se objeví témata jako je násilí na dětech³⁰² a drogy³⁰³.

Méně čtené problémy se v *Harper's Bazaar* týkají partnerských vztahů a sexu a v *Marianne* vztahů mezi manželi. Zatímco v oblasti vztahů se *Harper's Bazaar* zabývá hlavně tím, proč jsou češky zajímavými partnerkami pro Američany³⁰⁴ (viz níže) a proč mají ženy nad třicet let vztahy s mladšími muži³⁰⁵, v oblasti sexu je hlavním tématem nevěra (více viz níže).

V *Marianne* je v oblasti vztahů rozebírána především komunikace mezi partnery/manžely³⁰⁶.

Nejméně čtené problémy se v obou časopisech týkají rozvodu a tchyní (viz níže).

Rozvod je považován za válku: za původce jsou většinou považováni oba manželé, ikdyž se objevují i případy, kdy je za původce považován muž³⁰⁷. Jako prevence je čtenářkám doporučována předmanželská smlouva a rozebírány jsou možnosti péče o děti po rozvodu - hlavně možnost střídavé péče obou rodičů³⁰⁸.

Podle sebezprezentace časopisu se má titul zaměřovat na ženy s vyššími příjmy ve věku mezi 25-45 lety. Podle nezávislých údajů Unie vydavatelů je většina čtenářek mladší třiceti let, je ekonomicky aktivní, má průměrný příjem, většina nemá děti a polovina

Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 10, s. 112-115, Krejčí, Jana: **Sexuální život vašich dětí.**

²⁹⁷ Harper's Bazaar, 6, 2002, č.1, s. 74- 77, Krejčí, Jana: **Jedničky nebo život?**

²⁹⁸ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 5, s. 88-91, Krejčí, Jana: **Vychovávám postižené dítě.**

²⁹⁹ Harper's Bazaar, 5, 2001, č.2, s. 73- 75, Krejčí, Jana: **Křížová cesta adopce.**

Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 8, s. 102, Krejčí, Jana: **Pěstounství versus adopce.**

³⁰⁰ Marianne, 3, 2002, č.10, str.167-168, Riebauerová, Martina: **Syndrom hrachové kaše.**

Marianne, 3, 2002, č.10, str. 163-4, Wallerová, Radka: **Kojení mýtů zbavené.**

³⁰¹ Marianne, 6, 2002, č.8, s. 98-99, Wallerová, Radka: **Dvojitá výchova.**

³⁰² Marianne, 2, 2001, č.11, s. 53- 56, Riebauerová, Martina: **mlčení jehňátek aneb proč i vzorné matky bijí své děti.**

³⁰³ Marianne, 2, 2001, č.3, s. 36-38, Riebauerová, Martina: **Které děti berou drogy**

³⁰⁴ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 11, s. 69-71, Kobesová, Jana: **Česká superžena, Američanů sen.**

³⁰⁵ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 5, s. 99-101, Kobesová, Jana: **Hledám ženu, zn.: starší.**

³⁰⁶ Marianne, 2, 2001, č.2, s. 34-37, Kotrbová, Martina: **Muž a žena v roce nula.**

Marianne, 2, 2001, č.1, s.70, Kotrbová, Martina: **Mrcha v nás.**

³⁰⁷ Marianne, 2, 2001, č.12, s.47-52, Prošková, Denisa: **První ženy na druhé koleji.**

³⁰⁸ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 5, s. 106-109, Krejčí, Jana: **Mě byt, tobě kočku.**

z nich se má starat o domácnost. To, že většina čtenářek nemá děti reflektuje skutečnost, že časopis nepřináší praktické rady ohledně výchovy a zdraví dětí, ale soustředí se na čtivá témata jako jsou problémy dětí a dospívajících a problémy spojené s těhotenstvím. Na druhou stranu se časopis snaží podporovat čtenářky k tomu, aby měly děti. tím, že propaguje názor o tzv. biologických hodinách žen. Skutečnost, že za problémy v partnerství/manželství se skrývají problémy spojené se sexem, odporuje sebedeklaraci časopisu, podle níž se má zaměřovat na ženy, které už nemyslí pouze na sex. Obsah časopisu také nereflektuje skutečnost, že se polovina jeho čtenářek stará o domácnost.

Čtenářská základna *Marianne*, tak jak je prezentována samotným časopisem, má být ve věku mezi 30-49 lety a každá druhá čtenářka má mít dítě. Podle Unie vydavatelů jsou čtenářky buď mladší 29 let nebo mezi 30-39 lety, většina pracuje na plný úvazek, je vdaná a má dvě děti. Dvě třetiny čtenářek má v domácnosti vykonávat funkci hospodyně. Sebedeklaraci i údajům UVDT do určité míry odpovídá i zaměření časopisu v oblasti rodiny: na děti, těhotenství, manželské vztahy, domácí/rodinné povinnosti a problémy se sladčováním rodinných a pracovních povinností. *Marianne* tedy narozdíl od *Harper's Bazaar* představuje více složek rodiny, ale činí tak specifickým způsobem k němuž se dostaneme níže.

Současné problémy žen v oblasti zaměstnání, které rozpoznávají odpovědné vládní instituce a nevládní neziskové organizace jsou podrobně rozebrány v druhé kapitole. Na tomto místě jsou shrnuty, aby mohlo být zjištěno zda tyto problémy reflektují(a popřípadě jak je reflektují) časopisy *Harper's Bazaar* a *Marianne*.

Odpovědné vládní instituce a nevládní neziskové organizace vidí v oblasti zaměstnání následující problémy:

- 1) Sladčování rodinných a pracovních povinností a tzv. „dvojitá směna“ žen,
- 2) nerovné podmínky pro muže i ženy v sociálních systémech, které se týkají nároků rodičů po narození dítěte(nemocenské pojištění, státní sociální podpora),
- 3) diskriminace žen z důvodu péče o dítě,
- 4) nižší šance otců získat po rozvodu dítě do své péče,
- 5) diskriminace žen z důvodu péče o seniory či zdravotně postižené členy rodiny,
- 6) nedostatečný počet zařízení poskytujících péči o předškolní děti.

Nevládní neziskové organizace ještě navíc upozorňují na:

- 7) nedostatečné možnosti rodičů na mateřské/rodičovské dovolené udržovat/obnovit si svoji kvalifikaci potřebnou k návratu do pracovního režimu,
- 8) nerovnost v přístupu k sociálním dávkám pro osoby samostatně výdělečně činné oproti zaměstnancům,
- 9) nemožnost rodičů střídat se v péči o nemocné dítě při současném zachování podpory při ošetřování člena rodiny pro oba rodiče.

Z výše zmíněného vyplývá, že z pohledu vlády i nevládních neziskových organizací je rodina základní společenskou jednotkou, která má určité problémy: je nestabilní(téměř 40% manželství končí rozvodem³⁰⁹, v případě rozvodu je dítě většinou svěřeno do péče matky³¹⁰, což znevýhodňuje otce) a i když je rodina úplná, musí ženy stále řešit otázku jak sladit rodinnou a pracovní sféru. Navíc se od žen očekává, že budou v určitém období svého života plnit i pečovatelskou roli(starat se o starší či nemocné příbuzné).

Problémy v oblasti rodiny, které vidí časopis *Harper's Bazaar*, se naprosto liší od problémů, které řeší odpovědné vládní instituce a nevládní neziskové organizace. Časopis se zabývá tématy, která jsou naprosto odlišná a přestože mohou pro postižené rodiny představovat problém(např. výchova postiženého dítěte, adopce), nejedná se o problémy, které by zasahovaly celou společnost a tedy o problémy, které reflektuje vláda a nevládní neziskové organizace. Problémy, které reflektuje časopis *Marianne* se týkají: tzv. "dvojitá směň" žen a otázky sladování rodičovských a pracovních povinností. Je důležité zmínit, že způsob jakým tyto problémy reflektuje se liší od toho jak jsou tyto problémy reflektovány odpovědnými vládními institucemi a nevládními neziskovými organizacemi(viz závěr této kapitoly).

Harper's Bazaar se nezabývá rodinou jako jednotkou, ale jejími jednotlivými členy. Pokud se už soustředí na nukleární rodinu, tak se soustředí se na problém, který pár řeší(např. adopce). Nejvíce prostoru je věnováno dětem a matce, protože veškeré rady k řešení problému s dětmi jsou adresovány na matku. Minimálně je v centru pozornosti otec. Další příbuzný, který je v obraze rodiny přítomen je tchyně, která je představována

³⁰⁹ *Ženy a muži v datech*, ČSÚ, 2005. str. 21-22.

³¹⁰ *Ženy a muži v datech*, ČSÚ, 2005.

především negativně³¹¹ (viz níže), pozitivní vliv a role prarodičů je ignorována. Jen výjimečně jsou v časopise řešeny rodinné vztahy, většinou je prostor věnován vztahům mezi partnery a sexu. Doba těhotenství je představována jako období plné rizik- čtenářky jsou informovány pouze o komplikacích, které je mohou potkat (například samovolný potrat³¹² či poporodní deprese³¹³), možnost, že by těhotenství mohlo být pro některé ženy i radostnou dobou se nebere v úvahu.

V obraze rodiny časopisu *Harper's Bazaar* muž je i není: je tam, protože pokud není řečeno, že se jedná o matku- samoživitelku, předpokládá se, že žena je v partnerském nebo manželském vztahu. A zároveň tam není, protože se o něm většinou nemluví.

Manželský/partnerský vztah je redukován jen na problémy: hádky, nevěry. Časopis pak vystupuje v roli rádce, který dokáže vyřešit problémy čtenářek, často jsou radu v souladu s názorem, že ve vztazích jde hlavně o moc. Co se týče nevěř, není hlavním cílem přesvědčit čtenářku, že nevěra je dobrá nebo špatná, ale poradit jak odhalit manželovu/ přítelovu nevěru či jak být nevěrná, aby to muž nepoznal³¹⁴. Časopis dokonce přichází i se specifickým řešením pro páry, jejichž partneři chtějí mít sex s jinými cizími lidmi. Pokud si chtějí být oba partneři nevěrní, mohou navštívit tzv. swingers party, kde si návštěvníci navzájem prohozují své partnery³¹⁵. Důležité ale je, aby se s takovou fyzickou nevěrou dokázali vypořádat.

V *Marianne* je rodina chápána jako společenská instituce, kterou tvoří manželé a jejich děti, popřípadě babička(= tchyně)³¹⁶. Středem rodiny je matka, kolem které se vše točí a která má všemu dávat řád a organizaci. Právě ona má být primárně zodpovědná za výchovu dětí a plánování rodinného času. Proto jsou také na ní směřovány veškeré rady ohledně domácnosti(úklid, vaření, plánování volného času rodiny, příprava na Vánoce, atp.)³¹⁷. Předpokládá se, že domácí povinnosti bude vykonávat ve svém volném čase³¹⁸. Pod pojem „volný čas“ je vnímána doba, kterou žena netráví v placeném zaměstnání, ale s rodinou. Přičemž to ani tak neznamená dobu odpočinku, ale vykonávání

³¹¹ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 11, s.159-157, Kadavá, Eva: **Zbořte mýtus zvaný tchyně.**

³¹² Harper's Bazaar, 6, 2002, č.9, s. 165-168, Krejčí, Jana: **Ztratila jsem dítě.**

³¹³ Harper's Bazaar, 6,2002, č.3, s. 98-100, Krejčí, Jana: **Jsem těhotná, mám depresi.**

³¹⁴ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 11, s. 85-87, Krejčí, Jana: **Nevěra vládne světem.**

³¹⁵ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 8, s. 94-97, Kobesová, Jana: **Swingers: Nevěra pod dohledem.**

³¹⁶ Marianne, 3, 2002, č.11, s. 62, Kučerová, Daniela: **Jak se stát tchyní, kterou nikdo netouží zavraždit.**

³¹⁷ Marianne, 2, 2001, č. 11, s. 197-198, Prošková, Denisa: **Vánoční metr.**

³¹⁸ Marianne. 3, 2002, č.6, s.38-41, Prošková, Denisa: **Jak ušetřit čas.**

domácích/rodinných povinností. Časopis se často věnuje rodinným vztahům, jeho rady se hlavně týkají toho jak donutit muže a ostatní členy rodiny, aby ženě pomáhali; jak si lépe plánovat a organizovat čas; jak vycházet(nebo výstižněji „zacházet“) s manželem³¹⁹.

Přestože jsou v *Marianne* otcové v rodině přítomni, nepodílejí se stejnou měrou jako matka na péči o domácnost a o děti. Ani ne tak proto, že by časopis otevřeně propagoval názor, že se o děti má starat žena-matka, ale spíše proto, že muži k tomu nejsou kompetentní. Představuje je jako neschopné jedince, s nimiž nelze komunikovat na rovinu, ale pouze pomocí manipulace a lhání³²⁰. Časopis tak ženy na jedné straně navádí k manipulativnímu jednání a na straně druhé prohlásí, že manipulace a intriky jsou negativní ženské vlastnosti, kterých by se měly ženy zbavit³²¹. Marianne je plný rozporů, na jedné straně kritizuje tzv. „dvojí směnu“ žen³²² a skutečnost, že muži v domácnosti moc nepomáhají³²³ a na straně druhé ženám radí, aby si v práci klidně hráli na šéfkou, ale manželovi dávaly najevo, že doma má moc v rukou on³²⁴. Z tohoto zmatku lze nicméně vyčíst, co se časopis snaží sdělit: pokud je žena doma sama, má moc ona, v okamžiku, kdy jsou v domácnosti oba partneři spolu, má přenechat moc muži. Čtenářky jsou naváděny k neupřímnosti, k tomu, aby před mužem „hráli divadýlko“ a v duchu si myslely jak je hloupý, když tomu věří, protože ony jsou ty, kdo o všem ve skutečnosti rozhodují. Nelze přehlédnout, že obraz manželských vztahů v časopise *Marianne* plný mocenských bojů.

Navíc je reprodukován názor, že muži i ženy mají být vychováváni odlišně, protože se už od narození svými vlastnostmi i vlohy liší³²⁵. Svět dospívajících je v *Marianne* zobrazován jako křehký svět, v němž mají chlapci trpět nedostatkem mužských vzorů, protože ve školách převládají učitelky a v rozvedené rodině dostane dítě většinou matka³²⁶. Místo toho, aby se časopis zabýval problémy, kterým musí matky-samoživitelky čelit, tvrdí, že nemohou chlapcům nabízet odpovídající mužské vzory. Ze stejného důvodu kritizuje *Harper's Bazaar* učitelky, kterých je ve školách víc než

³¹⁹ Marianne, 1, 2001, č. 2, s. 59, Havlíková, Hana: **12 způsobů jak se prosadit v rodině.**

³²⁰ Marianne, 2, 2001, č.7. s. 58, Kotrbová, Martina: **6 věcí, o nichž se nemluví.**

³²¹ Marianne. 3, 2002, č.2, s. 134, Gordon-Smith, Rostya: **Solidaritou proti diskriminaci.**

³²² Marianne. 3, 2002, č.2, s. 134, Gordon-Smith, Rostya: **Solidaritou proti diskriminaci.**

³²³ Marianne. 3 2002, č.8, s.41-43, Kučerová, Daniela: **Jen mi neříkejte feministko.**

³²⁴ Marianne. 3, 2002, č.4, s.141-144. Vopavová, Mirka: **Jak obstát v mužském světě?**

³²⁵ Marianne, 6, 2002, č.8, s. 98-99, Wallerová, Radka: **Dvojí výchova.**

³²⁶ Marianne, 6, 2002, č.8, s. 98-99, Wallerová, Radka: **Dvojí výchova.**

učitelů³²⁷. Aniž by si to uvědomoval, potvrzuje tím skutečnost, že ve školách jsou často genderové stereotypy reprodukovány samotnými učiteli a učitelkami. A když se tak neděje(protože na školách není dostatek mužských pedagogů) ohrožuje to zdravý vývoj chlapců.

Tím, že v obou časopisech chybí v obraze rodiny muž jako ten, který se spolupodílí na péči o děti, na chodu a organizaci rodiny, či jsou dokonce muži, kteří se více věnují rodině než práci shazování³²⁸, jsou skrytě upevňovány a reprodukovány tradiční genderové stereotypy a role, které přisuzují starost o děti a rodinu ženám. Oba časopisy jsou plné rozporů, kde na jedné straně kritizují tzv. „dvojí směnu“ žen³²⁹ a na straně druhé ženám radí, aby si v práci klidně hráli na šéfkou, ale doma držely muže v představě, že je hlavou rodiny on³³⁰.

Přestože ani v jednom časopise není rozvod vnímán jako něco stigmatizujícího, ale spíše jako nutné řešení nevyřešitelného problému mezi manželi, prakticky vůbec se v časopisech neobjevují neúplné rodiny v jejichž čele stojí matka(neúplné rodiny v čele s otcem se vůbec neobjevují)³³¹. Ani jeden z časopisů se nezabývá homosexuálními páry, které spolu žijí nebo které spolu vychovávají děti. Rodina je v obou časopisech záležitostí heterosexuálních párů.

V obou časopisech je reprodukován negativní pohled na tchyně ve vztahu tchyně-snacha a tchyně- zeť. Vztahy mezi tchánem a snachou nebo zetěm nejsou vůbec rozebírány. Zatímco Marianne se na tyto problémy dívá z pohledu tchyně a radí jim jak být dobrou tchyní³³², Harper's Bazaar se na problém dívá z pohledu snach a zeťů a zaměřuje na jejich zkušenosti s tchyněmi³³³.

V *Harper's Bazaar* jsou reprodukovány pozitivní i negativní genderové stereotypy o ženách a mužích, pomocí nichž jsou oběma pohlavím přisuzovány, z pohledu časopisu,

³²⁷ Harper's Bazaar, 6, 2002, č.3, s. 162, Krejčí, Jana: **Školy bez mužů.**

³²⁸ Marianne. 3, 2002, č.6, s.38-41, Prošková, Denisa: **Jak ušetřit čas.**

³²⁹ Marianne. 3, 2002, č.2, s. 134, Gordon-Smith, Rostya: **Solidaritou proti diskriminaci.**

³³⁰ Marianne. 3, 2002, č.4, s.141-144. Vopavová, Mírka: **Jak obstát v mužském světě?**

³³¹ Harper's Bazaar, 5, 2001, č. 5, s. 88-91, Krejčí, Jana: **Vychovávám postižené dítě.**

Marianne, 3, 2002, č.9, s. 53-54, Hrbková, Renáta: **O matě a matcoví aneb když dva musí být jeden.**

³³² Marianne, 3, 2002, č.11, s. 62, Kučerová, Daniela: **Jak se stát tchyní, kterou nikdo netouží zavraždit.**

³³³ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 11, s.159-157, Kadavá, Eva: **Zbořte mýtus zvaný tchyně.**

opačné „pozitivní“ či „negativní“ vlastnosti. Ty, které jsou podtržené, odpovídají genderovým stereotypům, které definují Gender studies(viz kapitola 1-Cíl výzkumu).

Ženy mají být: přitažlivé, krásné, pracovité, citově založené, skromné a milovat sex³³⁴, vyrovnané, příjemné, přívětivé a někdy bezbranné a bezradné³³⁵.

Negativní vlastnosti jsou přisuzovány starším ženám(tchyním): zapšklost, uštěkanost³³⁶.

Mladším mužům(do 30 let) jsou připisovány pozitivní vlastnosti jako: vychovanost, galantnost a tolerance, úcta k ženám³³⁷.

Starším mužům(mezi 30-35 lety) jsou přisuzovány negativní vlastnosti jako: sobectví, sebestřednost, omezenost, rozmazlenost, nudnost, menší přizpůsobivost a netolerantnost³³⁸.

Je zajímavé, že časopis považuje bezbrannost a bezradnost za kladnou vlastnost žen, přitom to může být vnímáno i opačně. Mladé ženy i muži jsou zobrazováni pomocí pozitivních genderových stereotypů zatímco starší muži i ženy jsou popisováni skrze negativní. Ženy jsou charakterizovány i jako „něžnější polovina lidstva“ a muži jako „pánové všeho tvorstva“³³⁹. Pomocí pozitivních genderových stereotypů vytváří časopis obraz ženy- matky a reprodukuje a upevňuje genderový stereotyp slabé ženy a silného muže.

I v *Marianne* jsou reprodukovány pozitivní i negativní genderové stereotypy o ženách a mužích, pomocí nichž jsou oběma pohlavím přisuzovány, z pohledu časopisu, opačné „pozitivní“ či „negativní“ vlastnosti. Ty, které jsou podtržené, odpovídají genderovým stereotypům, které rozpoznávají Gender studies(viz kapitola 1-Cíl výzkumu).

Ženám jsou přisuzovány „pozitivní“ vlastnosti jako je: orientace na vztahy a na rodinu, schopnost vcítit se do druhého. Žena má: má podporovat muže, dbát na to, aby se muž necítil podřazený, je zodpovědná za náladu a atmosféru, stará se o rodinu a o jiné.

Podle negativních vlastností, které jsou ženám přisuzovány, mají být ženy: psychicky napjaté³⁴⁰, nedokáží se ovládat³⁴¹, rafinované³⁴², lživé, manipulativní³⁴³.

³³⁴ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 11, s. 69-71, Kobesová, Jana: **Česká superžena, Američanů sen.**

³³⁵ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 5, s. 99-101, Kobesová, Jana: **Hledám ženu, zn.: starší.**

³³⁶ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 11, s.159-157, Kadavá, Eva: **Zbořte mýtus zvaný tchyně.**

³³⁷ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 5, s. 99-101, Kobesová, Jana: **Hledám ženu, zn.: starší.**

³³⁸ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 5, s. 99-101, Kobesová, Jana: **Hledám ženu, zn.: starší.**

³³⁹ Harper's Bazaar, 6, 2002, č. 5, s. 99-101, Kobesová, Jana: **Hledám ženu, zn.: starší.**

³⁴⁰ *Marianne*, 2, 2001, č.11, s. 53- 56, Riebauerová, Martina: **MLčení jehňátek aneb proč i vzorné matky bijí své děti.**

Tchyně mají být: zapšklé³⁴⁴, manipulativní a vydírat³⁴⁵.

Vlastnosti mužů jsou: agresivita, dominance, lenost, hloupost a ješitnost³⁴⁶, neschopnost zpracovat více informací najednou³⁴⁷, jsou manipulovatelní a ovladatelní³⁴⁸.

Časopis reprodukuje a upevňuje mnoho genderových stereotypů, které zobrazují ženy v genderové roli matky, „krku rodiny“ a muže v roli hlavy rodiny, dobyvatele a ochránce žen. Zároveň vytváří nové genderové stereotypy, které tyto genderové role upevňují.

Muže zobrazuje jen skrze negativní genderové stereotypy(= negativní vlastnosti), které jsou protipólem ženských vlastností. Časopis tedy pracuje s bipolaritou, vytváří obraz zdánlivě odlišných mužských a ženských světů, které jsou naprosto opačné. Úmyslně jsem je nazvala zdánlivě odlišnými, protože skutečnost, že jeden svět je opakem druhého a tím se navzájem definují, potvrzuje, že tyto světy jsou na sobě závislé a to víc než je časopis ochoten připustit. Pokud bychom se na svět dívali očima časopisu, nejednalo by se tedy o dva světy, ale o jeden rozdělený na mužský a ženský, které si jsou navzájem opačné.

³⁴¹ Marianne, 2, 2001, č.11, s. 53- 56, Riebauerová, Martina: **mlčení jehňátek aneb proč i vzorné matky bít své děti.**

³⁴² Marianne, 2, 2001,č.1, s.70, Kotrbová, Martina: **Mrcha v nás**

³⁴³ Marianne, 2, 2001, č.7. s. 58, Kotrbová, Martina: **6 věcí, o nichž se nemluví**

³⁴⁴ Marianne, 2, 2001, č.2, s. 34-37, Kotrbová, Martina: **Muž a žena v roce nula.**

³⁴⁵ Marianne, 3, 2002,č.11, s.62, Kučerová, Daniela: **Jak se stát tchyní, kterou nikdo netouží zavraždit.**

³⁴⁶ Marianne, 1, 2001, č. 2, s. 59, Havlíková, Hana: **12 způsobů jak se prosadit v rodině.**

³⁴⁷ Marianne, 2, 2001, č.7. s. 58, Kotrbová, Martina: **6 věcí, o nichž se nemluví**

³⁴⁸ Marianne, 2, 2001, č.7. s. 58, Kotrbová, Martina: **6 věcí, o nichž se nemluví**

Na následujících řádcích se budu věnovat shrnutí zjištěných informací a z nich vyplývajícím závěrům. Zdá se, že pro časopis *Harper's Bazaar* jsou problémy žen v oblasti rodiny, které představují odpovědné vládní instituce a nevládní neziskové organizace, pouze okrajovým tématem. Narozdíl od *Harper's Bazaar*, který žádné z problémů nereflektuje, se *Marianne* o to alespoň (nebo spíše pouze) snaží. Způsob jakým současné problémy žen v oblasti rodiny, které vidí odpovědné vládní instituce a nevládní neziskové organizace reflektuje se:

1) odlišuje od toho jak je reflektují odpovědné vládní instituce a nevládní neziskové organizace,

2) vede k vytváření časopisem zamýšleného obrazu světa rodiny, ve kterém využívá genderových stereotypů a rolí k dosažení svého cíle. Místo, aby se časopis zabýval budoucností současné rodiny jako instituce a nabízel nová řešení na stávající problémy, reprodukuje a tím i upevňuje model tradičního rozdělení rolí v domácnosti.

Co se týče témat, vybírají oba časopisy hlavně taková témata, která do určité míry odpovídají čtenářské základně, jsou čtivá a prodají výtisk. Nabízí se otázka zda se časopis nevěnuje otázce rovných práv žen a mužů ve společnosti jen proto, že je to v současnosti diskutované a populární téma spíše než proto, že by usiloval o nabourávání tradičních genderových stereotypů a rolí.

4.

Závěr

V obou časopisech je oblast zaměstnanosti spojena buď s možností budovat kariéru nebo se zaměstnáním, které žena vykonává proto, že se chce podílet na řešení nějakých společenských problémů. Zatímco portréty žen, které časopisy přináší, se zaměřují na podnikatelky nebo úspěšné manažerky, článků portrétujících ženy na nižších pozicích, které nejsou v řídicí funkci a nebo ženy v zaměstnáních, která by mohla být vnímána jako neprestižní a běžná, je poskrovnu. Na ženy-zaměstnankyně jsou hlavně zaměřeny rady ohledně problémů spojených s oblastí zaměstnání. Ani jeden z časopisů nevnímá oblast zaměstnání samostatně, vždy ji prolíná s rodinou. Nejvíce se to projevuje na postoji časopisů k otázce sladění rodinných a pracovních povinností. Protože úspěšné ženy prohlašují, že tento problém neřeší, obracejí se časopisy se svými radami na ženy-zaměstnankyně. Nejedná se však o radikální rady, časopisy se nesnaží změnit nebo narušit předpoklad, že žena je primárně zodpovědná za výchovu dětí a starost o domácnost. Jejich rady nejdou po podstatě problému, ale jen komentují nebo kritizují současnou situaci.

Rodinou rozumí oba časopisy heterosexuální svazek, jehož cílem je mít děti. Z příbuzných jsou v obraze rodiny přítomny pouze tchyně. Neúplné rodiny jsou představovány minimálně, pokud už ano, tak pouze ty v čele s matkou. Zatímco *Harper's Bazaar* se hlavně zabývá jednotlivými členy rodiny (především matkou a dětmi), *Marianne* zobrazuje rodinu jako společenskou instituci, kterou tvoří manželé a jejich děti. V obou časopisech je matka představována jako ten z partnerů, který drží rodinu pohromadě. V *Harper's Bazaaru* obraz otce chybí, nicméně v *Marianne* je jeho funkce výrazně omezena pouze na to být mužským vzorem pro syny nebo je představován jako nekompetentní rodič. Pravděpodobně proto se ani jeden z časopisů nezabývá možností, že by se o děti a domácnost staral manžel. Oba časopisy chápou partnerské i manželské vztahy jako boje o moc, ve kterých je vítězem žena, ale muži má „naoko“ dávat najevo, že tím, kdo rozhoduje, je on. Nelze říci, že otevřeně štvou ženy proti mužům, spíše jen rozdělují svět na ženský a mužský a obě pohlaví odkazují do předem připravených škatulek. Kdyby časopisy představily svou myšlenku ve své plné kráse, zjistily bychom,

že popisují jeden svět, který je rozdělen na dvě sféry, které samy sebe definují na základě odlišnosti od té druhé.

Tím, jak se časopisy odlišně staví k roli ženy jako zaměstnankyně a k roli ženy jako matky, dávají jasně najevo, že přínosnější a hlavní rolí ženy je její role matky. To se projevuje i v genderových stereotypch, které časopisy používají k definování obrazu ženy a její genderové role. Oba časopisy přinášejí odlišný obraz žen v zaměstnání a v oblasti rodiny. K tvorbě obrazu ženy i muže je používáno pozitivních a negativních genderových stereotypů, přičemž to, zda jsou předpokládány vlastnosti pozitivní či negativní, určuje časopis. Obraz žen časopisu *Harper's Bazaar*, který vyplynul z analýzy, představuje ženu hlavně jako matku a pečovatelku, kterou v této roli charakterizují, podle časopisu, „pozitivní“ genderové stereotypy jako například: něžnost a starostlivost. Obraz ženy v zaměstnání je neutrální až pozitivní (pokud se jedná o portrét úspěšné ženy) a negativní (pokud se týče chování žen v zaměstnání). Obraz mužů v oblasti rodiny je neutrální, protože se o mužích v této sféře téměř vůbec nezmiňuje. V oblasti zaměstnání je obraz mužů pozitivní, přičemž je stavěn na genderových stereotypch, které jsou přesným opakem těch, které jsou použity k definici obrazu žen v oblasti zaměstnání.

V *Marianne* je obraz ženy v oblasti zaměstnání, pokud se jedná o zaměstnankyně a jejich chování, převážně tvořen pomocí negativních genderových stereotypů. Pozitivně jsou zobrazovány pouze ženy v řídicích pozicích nebo úspěšné podnikatelky. Obraz mužů v zaměstnání je naproti tomu pozitivní. V rodině je obraz ženy pozitivní. Muž je naopak zobrazován pouze negativně.

Z výše zmíněného vyplývá, že oba časopisy používají podobné genderové stereotypy o ženách, pomocí kterých upevňují představu, že ženy mají stejnou podstatu, která je předurčuje k roli matky a pečovatelky. Přestože se zdá, že podporují podnikavost žen a jejich rozhodnutí budovat si kariéru, požadují zároveň po ženách, aby stále zůstávaly za děti a domov primárně zodpovědné a narozdíl od zaměstnání se doma chovaly „žensky“, tedy podřízeně. U mužů je kladen důraz na to je představit jako nekompetentní co se týče péče o děti a rodinu, což je upevňováno i naprostým ignorováním mužů, kteří se dětem věnují. Skutečnost, že časopisy čas od času kritizují diskriminaci žen v zaměstnání, je spíše „výkřikem do tmy“ než cíleným bojem proti takové praxi.

Genderové stereotypy, které časopisy používají k vytváření obrazu žen a mužů odpovídají těm, proti kterým se snaží vláda a nevládní neziskové organizace bojovat.

Z analýzy vyplynulo, že způsob jakým *Harper's Bazaar* i *Marianne* reflektují současné problémy žen v oblasti zaměstnání a rodiny se značně liší od toho, jak jsou tyto problémy reflektovány odpovědnými vládními institucemi a nevládními neziskovými organizacemi a zároveň tento způsob vede k vytváření časopisem zamýšleného obrazu ženského světa pomocí reprodukce genderových stereotypů a rolí. V oblasti zaměstnání časopisu *Harper's Bazaar* nejsou, s výjimkou problému sladování rodiny a zaměstnání, reflektovány žádné z problémů, které vidí odpovědné vládní instituce nebo nevládní neziskové organizace. V oblasti rodiny nereflektuje *Harper's Bazaar* vůbec žádné z těchto problémů. *Marianne* se sice v oblasti rodiny i v oblasti zaměstnání některými problémy zabývá, ale ne do hloubky. V oblasti rodiny se vedle problému sladování rodinných a pracovních povinností věnuje péči o děti a o domácnost a problémům ve vztazích, které často vyplývají z frustrace žen z tzv. „dvojí směny“. *Marianne* se více než *Harper's Bazaar* věnuje problémům, které mají odpovídat jeho deklarované i reálné čtenářské obci. Z výše zmíněného vyplývá, že obě pracovní hypotézy byly potvrzeny.

V obou časopisech převládá tendence se na problémy, které vidí vláda a nevládní neziskové organizace, dívat vlastní optikou. Přestože uznávají, že postavení žen a mužů ve společnosti není rovné, neusilují o to ho změnit. Spíše je hlavním smyslem tohoto „referování o problémech“ jen vytvořit iluzi, že přestože ženy zaměstnankyně a ženy v řídicích pozicích nebo podnikatelky mají různé množství problémů, ve finále řeší stejné problémy v oblasti rodiny, protože jsou ženy.

Hlavním cílem obou časopisů je příjem z inzerce a vysoká prodejnost. Vybírána jsou tedy taková témata, která do určité míry odpovídají čtenářské základně, jsou čtivá a prodají výtisk. Nabízí se tedy otázka, zda se časopis nevěnuje otázce rovných práv žen a mužů ve společnosti jen proto, že je to v současnosti diskutované a populární téma, spíše než proto, že by usiloval o nabourávání tradičních genderových stereotypů a rolí.

5. Seznam použité literatury:

Knihy:

Renzetti Claire M., Curran Daniel J.- **Ženy, muži a společnost.** Přeložil: Lukáš Gjurič ...[et al.], Karolinum, Praha 2003.

Havelková, Hana a Vodrážka, Mirek(ed.): **Žena a muž v mediích.** Nadace Gender Studies, Praha 1998.

Oates-Indruchová, Libora(ed.)- **Dívčí válka s ideologií.** Praha, SLON, 1998.

Cviková, Jana, Juráňová, Jana(ed.)-**Ružový a modrý svět. Rodové stereotypy a ich dosledky.** Občan a demokracia, Bratislava 2003.

Společnost žen a mužů z aspektu gender. Open Society Fund, Praha 1999.

Einhorn, Barbara- **Cinderella goes to market. Citizenship, Gender and Women's Movements in East Central Europe.** Verso,1993.

Právní průvodce ženskými právy podle zákoníku ČR- Network of East-West Women, vydalo Gender o.p.s., Praha, 6/2004.

Fischlová, Drahomíra- **Analýza rozdílů ve výši pracovních příjmů mužů a žen-** navržení modelového postupu zjišťování podílu diskriminace- VÚPSV, Praha, 12/2002.

Čermáková, Marie: **Rodina a mění se gender role- sociální analýza české rodiny.** Sociologický ústav AV ČR, Praha 1997.

Hamplová, Dana, Rychtaříková, Jana, Pikálková, Simona: **České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina.** Sociologický ústav AV ČR, Praha 2003.

Genderový balíček 01/2005- Gender studies o.p.s., Praha 2005.

Barbara Osvaldová- **Česká média a feminismus,** Libri/ Slon 2004.

Jiráček, Jan, Kópplová, Barbora- **Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace.** Praha, Portál, 2003.

Murphy, Robert F.- **Úvod do kulturní a sociální antropologie.** Z anglického originálu Cultural and Social Anthropology. An Overture(3.vyd. Prentice Hall, A Division of Simon&Schuster, Englewood Cliffs, N.J. 1989) Přel. Hana Červinková, SLON, Praha 1999.

Hroch, Miroslav a kol.: **Úvod do studia dějepisu**. SPN, Praha 1985.
Uhlíková, Lucie: **Několik poznámek ke vzniku a zániku etnických stereotypů**. In Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. (Ed. M. Toncrová, L.Uhlíková). Brno: Etnologický ústav AV ČR, 2001.

Horská, Pavla- **Naše prababičky feministky**. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1999.

Sullerotová, Evelyne: **Krise rodiny**. Z fr. orig. La crise de la famille, 1995, vydavatel a místo neuvedeno, přel.H. Beguivinová, Praha, Karolinum 1998.

Sokol, Jan - **Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů**. Vyšehrad 1998.

M. Toncrová, L.Uhlíková(ed.)- **Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů**. Brno: Etnologický ústav AV ČR, 2001.

Ženy a muži v datech(2004). ČSÚ, Praha 9/2005.

Ženy a muži v číslech. ČSÚ, Praha 2000.

Zaostřeno na ženy, na muže- ČSÚ, 2004

Katalog periodického tisku ČSSR. Str. 183-4. Federální úřad pro tisk a informace, Praha 1988.

Ročenka UVDT 2005.str. 76. UVDT ve spolupráci s Marketing &Media a TREND marketing

Zákony:

Usnesení ČNR č.2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních lidských práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České Republiky ze dne 16. prosince 1992. Armex, Praha 2003.

Zákon o rodině- 94/1963sb

Občanský zákoník- 40/1964sb, vydán 5.3. 1963

Zákona č. 88/1968 Sb.

[Zákon č. 117/1995 Sb.](#), o státní sociální podpoře.

Zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

Vyhláška č. 143/1965 Sb., (upravuje a stanoví podmínky pro poskytování peněžitých dávek v nemocenském pojištění) ;

Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení(upravuje podmínky důchodového zabezpečení a sociální dávky poskytované rodinám s dětmi);

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí,

Zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti

Zákon č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku, ve znění pozdějších předpisů

Bakalářské práce:

Holubová, Barbora – **Ženské časopisy a tzv. vzory chování**. Praha, UK FHS 2005.

Kolářová, Jitka- **Genderové rozdíly v současné prezentaci vzhledu mužů a žen v mužských a ženských časopisech**. Praha, UK FHS 2003.

Novinové a internetové články:

Aktualizovaný text Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen. Poslední aktualizace 7.7.2005. Viz www.mpsv.cz, stránky navštíveny 13.1.2006.

Národní zpráva o rodině(zkrácená verze)- MPSV, ČR 2004. Viz www.mpsv.cz, stránky navštíveny 13.1.2006.

Beránková, Kateřina, Bc.: **Rovnost žen a mužů**, www.noviny-mpsv.cz, stránky navštíveny 4.3.2006.

Síbrt, Marek: **Genderové stereotypy aneb o ženách v českých televizích**. www.feminismus.cz, stránka navštívena 7.4.2006.

Blažek, Vojtěch; Sehnoutka, Petr; Holub, Petr- **Matkám 7200 měsíčně**. In Hospodářské noviny. Str.2, 15.2.2006.

Neznámý autor: **Nový svět práce - šance pro ženy**, http://mam.ihned.cz/1-10000585-14871740-103000_d-7e, stránka navštívena 7.4.2006.

Neznámý autor: **Souboj na ostří kopí**, www.mam.cz, 25.4.2000, navštíveno 12.12.2005.

Hořčica, Jiří: **Image: Naši čtenáři jsou prachatější**. Na www.mam.cz, navštíveno 12.12.2005.

Internetové stránky:

www.feminismus.cz

www.profem.cz

<http://www.obcan.ecn.cz/index.shtml?w=r&x=132566>

www.abc.cz

www.uvdt.cz

www.stratosfera.cz/naklady

www.stem.cz

<http://www.czso.cz/>
www.genderstudies.cz
www.hlidacifena.cz
www.csz.cz
www.helcom.cz
www.osf.cz
www.aperio.cz
<http://www.soc.cas.cz/people/cz/5/24/PhDr.-Marie-Cermakova.html>
www.osn.cz
www.noviny-mpsv.cz
<http://www.mesec.cz/clanky/masivni-podpora-materstvi-v-planu/>
www.i-g-a.com
www.marianne.cz
www.stratosfera.cz
www.mam.ihned.cz